

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Sonda do duší černých baronů, aneb pomocné technické
prapory ve vzpomínkách pamětníků**

Bc. Radek Švec

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

**Sonda do duší černých baronů, aneb pomocné technické
prapory ve vzpomínkách pamětníků**

Bc. Radek Švec

Vedoucí práce:

Mgr. Andrej Tóth, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Tímto děkuji Mgr. Andreji Tóthovi, Ph.D. za odborné vedení mé práce. Moje poděkování zároveň patří narátorům, kteří mi umožnili nahlédnout do svých životních osudů a poskytli mi cenná svědectví, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout – panu Oldřichu Richterovi, Jaroslavu Karlovi, Václavu Pokornému a Štěpánu Královi.

Obsah

1. ÚVOD	1
2. NÁHLED DO PROBLEMATIKY POMOCNÝCH TECHNICKÝCH PRAPORŮ	4
3. PROBLEMATIKA UŽITÍ ORÁLNÍ HISTORIE	11
4. OLDŘICH RICHTER	15
5. JAROSLAV KARL	31
6. VÁCLAV POKORNÝ	40
7. ŠTĚPÁN KRÁLOVEC	45
8. JAK TO TEDY BYLO	53
9. ZÁVĚR	60
10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	62
11. RESÜMEE.....	64
12. PŘÍLOHY	66

1. Úvod

Príslušníci pomocných technických praporů (PTP) byli lidé, kteří se svými postoji a životním počináním stali nepohodlnými tehdejšímu komunistickému režimu a které místo standardních vojenských povinností čekal pobyt v pracovních táborech, kde je kromě vyčerpávající fyzické práce čekalo i ponižování, resp. pošlapávání jejich lidské důstojnosti. Ve své práci se zabývám osudy členů těchto útvarů Československé lidové armády, které v letech 1950–1954 sloužily pro internaci a převýchovu tzv. politicky nespolehlivých osob, podléhajících tehdejšímu brannému zákonu. Práce, jak již samotný název naznačuje, charakterizuje PTP z pohledu pamětníků.

Hned na začátku je třeba zmínit, že značná část veřejnosti zná problematiku PTP pouze z románu Miloslava Švandrlíka *Černí baroni*, který s typickou literární nadsázkou a humorem podává satirický obraz skutečnosti, ve kterém byl pobyt v PTP „jedna velká legrace“. Tento román ovšem bohužel vůbec nevychází z reálného fungování PTP, nýbrž z fungování technických praporů (TP), kde spisovatel sloužil a kde byly poměry o mnoho snesitelnější a jen stěží srovnatelné s realitou podmínek u PTP. Švandrlíkova kniha se stala velmi populární a nedá se jí upřít, že pomohla do povědomí veřejnosti dostat samotný fenomén PTP (v listopadové době se navíc stala námětem pro stejnojmenný film i seriál). Na druhou stranu ovšem vytvořila o tomto fenoménu poněkud falešnou a zavádějící představu. Změnu zkresleného pohledu na PTP nepřinesly ani vědecké monografie či jiné odborné publikace vydané po roce 1990. O tom, jak problematický je ještě dnes pohled na bývalé „pétápáky“, svědčí i jakási nejistota státních orgánů při provádění některých obecnějších zákonů a předpisů, které se vztahují k odškodnění politické perzekuce těchto lidí. Záměrem mé práce je tedy vyobrazit pomocné technické prapory realisticky, nikoliv však pouze strohým vědeckým stylem, ale rovněž a především z pohledu pamětníků – „pravých pétápáků“. Jako autor historické práce s tímto tématem mám to štěstí, že zřejmě ještě nějaký ten rok potrvá, než se s námi rozloučí poslední živý „pétápák“. Mohl jsem tak využít tuto příležitost a získat za pomoci orální historie cenná živá svědectví. Čtyřem vybraným pamětníkům jsem dal prostor vyjádřit jejich osobní názory, postoje, prožitky či rozhodování v každodenních i výjimečných situacích. Orální historii v rámci své práce věnuji celou kapitolu, proto se na následujících řádcích zaměřím na další prameny ke studiu dané problematiky.

Existence vojenských pracovních jednotek využívaných k politické perzekuci byla v Československu před veřejností spíše utajována, stejně tak jako vládnoucí režim tajil

i ostatní způsoby zneužívání moci k politické perzekuci svých odpůrců. Nelze tudíž informace o pomocných technických praporech hledat na stránkách dobového tisku (snad jen s výjimkou podnikových časopisů či zpráv o vyznamenání příslušníků pomocných technických praporů za dosažené pracovní výsledky na samém konci působnosti těchto útvarů). Existence PTP si odborné práce všímaly pouze zcela okrajově a žádná ucelená monografie nevznikla. Několik desítek let o této problematice domácí historiografie téměř zcela mlčela (jen několik málo zmínek se objevilo v pracích vydaných v emigraci). Teprve po politicko-spoločenských změnách v roce 1989 se postupně zvyšoval zájem o poznání historie pomocných technických praporů, především v souvislosti s obnoveným úsilím o odškodnění bývalých příslušníků těchto vojenských pracovních útvarů, organizačně sdružených ve Svazu PTP. Od roku 1992 začal vycházet (nepravidelně) Zpravodaj Svazu PTP, vydávaný v roce 1992 také jako příloha deníku Metropolitan. Tento zpravodaj vychází dodnes (v příloze této práce je pro názornou ukázkou přiloženo první a jedno z posledních aktuálních čísel). K historii PTP se vyjadřovaly i některé další časopisy, například Obrana lidu, Reflex či Studentské listy. První odbornou monografii o vzniku, vývoji a činnosti PTP, která se následně stala základem dalšího zkoumání, napsal Jiří Bílek v roce 1992. Tento autor, který se specializuje na dějiny druhé poloviny dvacátého století (především pak na vojenství a výstavbu československé armády), publikoval na téma PTP kromě množství studií a článků celkem čtyři ucelené monografie. V roce 1996 vydal obsáhlou syntetickou práci nazvanou *Pétépáci aneb Černí baroni úplně jinak*, která podrobně líčí okolnosti vzniku a působení PTP včetně historie jednotlivých praporů. Pro mou práci byla z jeho publikací nejdůležitější kniha *Pomocné technické prapory s podtitulem O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, která vyšla v roce 2002. Tato práce si existence PTP všímá nejen z hlediska jejich organizačního vývoje, ale i z pohledu každodenního života jejich příslušníků. Nalezneme zde tedy popis takřka celé základní služby těchto vojáků, počínaje příchodem k jednotce a konče propuštěním do civilu, jejich denní řád, ubytování, stravování i trávení volného času. Cennou pro mě byla i studie Petra Vanička *Čepičkovi otroci v paměti národa*, byť se v ní objevují v odborné literatuře jen stěží akceptovatelné pojmy a sám autor mnohdy dochází k závěrům, o jejichž relevanci se dá přinejmenším diskutovat. Je to však logické vzhledem k tomu, že obdobné problémy mohou nastat, když se autoři snaží psát o nelehkém období, které sami prožili a které více či méně poznamenalo podstatnou část jejich života. Na druhou stranu právě konfrontace historických událostí s prožitým poznáním je podle mého názoru nepochybně velkou devizou této práce. Je zajisté velká škoda, že se k tématu pomocných technických praporů nevyskytuje větší množství odborné literatury, se kterou by bylo možné výpovědi pamětníků srovnávat.

Práce je rozdělena na devět kapitol, je doplněna seznamem literatury a cizojazyčným shrnutím. První kapitola nese název *Náhled do problematiky pomocných technických praporů (PTP)* a zabývá se důvody jejich vzniku, právními aspekty jejich založení, složením těchto jednotek i jejich velitelského sboru. Dále pak jejich pracovním nasazením, pracovními podmínkami členů a jejich ekonomickým přínosem pro stát. Přiblíženy jsou rovněž okolnosti jejich zrušení a další postihy jejich bývalých členů až po následnou rehabilitaci těchto lidí v demokratickém státě. Druhá kapitola s názvem *Problematika užití orální historie* se zabývá nejprve orální historií obecně, jejími cíli a možnostmi, poté nástinem mezníků orální historie na našem území i problémy, s nimiž se musela a někdy dodnes stále musí potýkat. Objasněno je taktéž využití orální historie v této práci. V následujících čtyřech kapitolách je ponechán prostor vybraným čtyřem narátorům (postupně panu Oldřichu Richterovi, Jaroslavu Karlovi, Václavu Pokornému a Štěpánu Královi) a jejich životním příběhům, ve kterých popisují svoje působení u PTP i to, jak následně toto působení ovlivnilo jejich další život. V poslední, komparativní kapitole s názvem *Jak to tedy bylo* jsou získané výpovědi porovnány z několika hledisek (např. náročnost a bezpečnost pracovního režimu, chování nadřízených, materiální podmínky) a to jak mezi sebou, tak v kontextu s historickými poznatky a fakty získanými z odborné literatury.

2. Náhled do problematiky pomocných technických praporů (PTP)

Komunistická strana Československa (KSČ) začala po získání absolutní politické moci v Československu v únoru 1948 budovat stalinský model socialismu, v němž hrály důležitou úlohu různé formy politických represí a perzekucí. První represe začaly již v únorových dnech roku 1948 a v dalších měsících se dále stupňovaly a postupně zasahovaly stále větší okruh lidí. Šlo například o propouštění ze zaměstnání, vylučování ze studií, násilné vystěhovávání, pronásledování církve či rozpouštění demokratických institucí a spolků. Tyto represe se staly nejen součástí oficiální politiky komunistického státu, ale dokonce jedním z jeho důležitých pilířů při řešení prohlubujícího se rozporu mezi režimem a společností. Mezi specifické druhy mimosoudních perzekucí, které byly uplatňovány v armádě, kde k tomu byly přirozeně zvláště příhodné podmínky, patřil také systém pomocných technických praporů, známých pod zkratkou PTP, zavedených v československé armádě v letech 1950–1954.¹

Pomocí PTP měli být vojáci považováni za nespolehlivé izolováni od bojových útvarů. K dalším důležitým důvodům vzniku PTP patřilo zajištění levné pracovní síly pro vybraná hospodářská odvětví, kde bylo zapotřebí vysoké fyzické námahy a kde by si civilní zaměstnanci mohli vydělat jen malé množství peněz.² Realizací výstavby jednotek PTP byl pověřen náměstek ministra národní obrany Bedřich Reicin.³ Je třeba zmínit, že vznik PTP, podmínky přidělování k nim i průběh služby neměl oporu v československých dobových zákonech ani v mezinárodním právu (to samé platilo již dříve pro vznik silničních praporů ženijních pluků). V podstatě se jednalo o hrubé porušení článků 2, 12, 14 a 21 z „Úmluvy o nucené nebo povinné práci“ podepsané na Valném shromáždění Mezinárodní organizace práce v Ženevě v roce 1932:⁴

- nesmí se na nikom vymáhat práce pod pohrůzkou trestu
- doba nucené práce může být maximálně 60 dnů v roce
- nucená práce musí být odměňována v hotovosti beze srážek a poplatků (strava, ošacení, ubytování, atd.)
- je zakázáno používání nucené práce pro činnost v podzemí hlubinných dolů

---

¹ KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel, *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Brno 2001, s. 253.

² VANDASOVÁ, Jana, *Místo zbrání lopaty*. In: A Report. Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR, 2009, 1, s. 17.

³ JUZA, Josef, *Svědectví o PTP okresu Rychnov nad Kněžnou*, Praha 1996, s. 31.

⁴ VORÁČ, František, *Návrat byl nežádoucí. Příběhy pětépáků z Blanenska*, Brno 2012, s. 19.

Jejich existence odporovala i dobovému právnímu řádu, neboť byla v rozporu s platným branným zákonem, který dovoloval využití vojáků v činné službě k pracovní činnosti jen za mimořádných podmínek a to pouze dočasně.⁵ Tento způsob internace, za něž lze umístování k PTP praporům označit, představoval vysoký stupeň politické perzekuce a na stupnici forem masové nezákonnosti stály tyto tresty bez soudu na nejvyšší příčce v blízkosti politických procesů. Politická usnesení vydávaly anonymní komise, proti jejichž rozhodnutí nebylo odvolací právo. Vše se tedy odehrávalo bez soudu a bez přítomnosti postiženého. Tímto způsobem se kromě PTP naplňovaly také tábory nucených prací (TNP). Pro rok 1950 byl připraven nový odvodní systém, který stanovil provést politickou prověrku branců již v období od soupisu osob povinných odvodem do vlastního odvodu a zcela nově tak byla vytvořena „politická“ kategorie C – *schopen pro PTP*, která byla v září 1950 změněna na kategorii E – *politicky nespolehlivý* (ta měla následně absolutní přednost před všemi zdravotními klasifikacemi: kdo dostal „éčko“, byl poslán do PTP třeba i s vážnou nemocí nebo defektem).⁶ Vojáci zařazení do nově vzniklých útvarů PTP absolvovali pouze pořadový výcvik beze zbraně a byli určeni výhradně k pracovní činnosti a převýchově.⁷

Kritéria tzv. „politické nespolehlivosti“ byla následující:⁸

1. Osoby, které se dopustily trestných činů podle dekretů prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. a č. 138/1946 Sb. (velký a malý dekret) nebo podle nařízení SNR č. 33/1945 Sb., dále osoby, které se dopustily trestných činů podle zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky č. 231/1948 Sb. a byly za to odsouzeny nebo jsou stíhány.
2. Osoby dodané do táborů nucených prací.
3. Osoby, které byly nebo jsou majiteli továrny nebo jiného podniku s počtem zaměstnanců větším než deset.
4. Osoby, které vlastnily nebo vlastní pozemky o výměře nad 20–30 ha podle úrodnosti, které lze označit jako venkovské boháče.
5. Osoby, které vlastnily velkoobchod.
6. Osoby, které vlastní movitý majetek, který je pramenem bezplatného zisku nejméně 10 000 Kč měsíčně.

---

⁵ FAJSTAUEROVÁ, Hana, *Pomocné technické prapory. Osudy odvedených z Jičína, Sobotecka, Novopacka a Hořicka*, Jičín 2007, s. 9.

⁶ Tamtéž.

⁷ BORÁK, Mečislav, *Fenomén tzv. vojenských táborů nucené práce v Československu a jeho mezinárodní souvislosti*. In: Slezský sborník. Acta Silesiaca. Čtvrtletník pro vědy o společnosti 98, 2000, 1–2, s. 83.

⁸ FAJSTAUEROVÁ, s. 10.

7. Osoby, které byly po únoru 1948 odstraněny akčními výbory z veřejného života.
8. Osoby, které jsou dětmi nebo manžely osob uvedených v bodech 1–7.
9. Osoby, které po únoru 1948 byly z politických důvodů vyloučeny ze studia na školách.
10. Osoby, jejichž rodiče nebo sourozenci uprchli do zahraničí.
11. Osoby, které pokládá SNB za politicky nespolehlivé z jiných, zde neuvedených důvodů.

Porovnání těchto kritérií s kritérii obdobných směrnic z ledna 1949 ukazuje, že v roce 1950 byl vedle politických důvodů hlavní důraz položen na majetkové poměry: každý majetný člověk se i v armádě stával potenciálním nepřítelem. Body 8 a 10 stanovovaly vinu dětí za své rodiče (nebo i další příbuzné) a bod 11 umožňoval podle libovůle komise za politicky nespolehlivého označit v podstatě každého. Pouze 1. bod měl oporu v platném právním předpisu, ostatní kritéria byla evidentně diskriminující a bez právní opory. Složení samotných PTP bylo vskutku velmi pestré. Většinou zde byli studenti vyhození po únoru 1948 ze studií, synové funkcionářů nekomunistických stran, Sokola i dalších organizací, chlapci z rodin živnostníků i zemědělců, duchovní a seminaristé, Romové, Maďaři a Němci (ti zde byli umístěni právě kvůli své národnosti, neznalosti jazyka či analfabetismu) a v neposlední řadě také alkoholici a recidivisté trestaní v civilu za kriminální delikty.⁹ K nim byli přiřazováni branci vyučení v žádoucích oborech, zejména mladí horníci a stavaři, kteří zastávali funkce mistrů a instruktorů pracujících vojáků.¹⁰ Toto „promíchání“ bylo záměrné s cílem narušit vnitřní soudržnost jednotek a vytvořit dobré podmínky pro konflikty a donášení. Krátce po svém vzniku začaly být jednotky PTP využívány také k řešení problému branců, kteří z náboženských důvodů odmítali vojenskou službu se zbraní. K pomocným technickým praporům byli přemístěni i ti, kteří byli odsouzeni pro odpírání nastoupit vojenskou základní službu z náboženských důvodů (jednalo se v první řadě o svědky Jehovovi a adventisty sedmého dne, označované v dokumentech jako „náboženští sektáři“) a po odsouzení si odpykávali trest ve vojenských věznicích.¹¹

Kvalita velitelského sboru PTP byla velmi nízká. Přestože podle původních pokynů mělo velitelství ženijního vojska vybírat k PTP nejlepší důstojníky a ty neschopné vyměňovat,

---

⁹ BÍLEK, Jiří, *Vojáci i občané druhé kategorie: "pétépáci". Na okraj jednoho výročí*. In: Dějiny a současnost 36, 2014, 4, s. 36.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ BÍLEK, Jiří, *Zneužití pomocných technických praporů proti odpíračům vojenské služby*. In: A nepozdvihne meč. Odpírání vojenské služby v Československu 1948–1989, Praha 2007, s. 55.

skutečnost byla jiná, k PTP posílalo ženijní vojsko nejvíce problémové a často morálně silně narušené důstojníky a poddůstojníky, kterých se chtělo zbavit. Nezanedbatelnou část velitelského sboru tvořili vojáci západních nebo východních armád, ale i protektorátního vojska, přičemž se většinou jednalo o osoby přeložené z trestu.¹²

Již na počátku června 1950 byl připraven komplexní materiál o způsobech vyhledávání, izolace i využití „politicky nespolehlivých“, který v polovině června předložil dvacátému zasedání Ústřední pracovní skupiny generál Jaroslav Procházka.¹³ Tento materiál byl schválen na zasedání Nejvyšší rady obrany státu (tedy orgánu, který slučoval státní i stranické kompetence). Oficiálním dnem vzniku PTP bylo 1. září 1950. Největšího rozmachu pomocné technické prapory dosáhly v letech 1951 – 1952, kdy na základě usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ ministr národní obrany Alexej Čepička nařídil povolat na časově neomezené výjimečné vojenské cvičení osoby ve věku od 17 do 60 let, včetně nevojáků (šlo zejména o tzv. kulaky bránící se vstupu do JZD a jejich syny, bývalé továrníky či majitele činžovních domů). K 1. lednu 1952 se v PTP nacházelo celkem 23 865 osob a jejich počet se stále zvyšoval.¹⁴ Do konce roku 1953 prošlo řadami PTP podle různých odhadů 40 až 60 tisíc občanů.¹⁵ Povolané osoby pracovaly nejen na vojenských stavbách (zde šlo hlavně o výstavbu letišť, kasáren, skladů nebo výcvikových prostor), ale také v dolech (zejména na Ostravsku a Kladensku), ve stavebnictví (podíleli se například na výstavbě pražského sídliště Petřiny či stavbě železniční trati Havlíčkův Brod – Brno), kamenolomech, lesním hospodářství a zemědělství. Pro práci ve stavebnictví a ve prospěch vojenské správy sloužily lehké PTP, které byly organizačně tvořené čtyřmi rotami, čítajícími dohromady přibližně osm set mužů.¹⁶ První čtyři lehké PTP byly zřízeny reorganizací stávajících silničních praporů v Mimoni, Svaté Dobrotivé, Městě Libavá a Lešti.¹⁷ Nejprve do nich přišly oběti církevních perzekucí (kněží, řeholníci a seminaristé), následně „politicky nespolehliví“ branci, nastupující k výkonu základní vojenské služby. Druhým typem byly těžké PTP (někdy nazývané též důlní) o šesti rotách s tisícem dvěma sty vojáky, jejichž posláním byla těžba uhlí.¹⁸ Těžké PTP byly samostatnými vojenskými útvary ženijního vojska s vlastní hospodářskou a státní agendou, které byly podřízené přímo velitelství vojenských okruhů,

---

¹² HEZKÝ, Jiří, *Almanach domažlických pětépáků*, Domažlice 2002, s. 14.

¹³ BÍLEK, Jiří, *Pětépáci aneb Černí baroni úplně jinak. Vyprávění o jednom z bílých míst naší nedávné historie*, Plzeň 1996, s. 22.

¹⁴ FAJSTAUEROVÁ, s. 9.

¹⁵ KAPLAN, PALEČEK, s. 253.

¹⁶ JUZA, s. 31.

¹⁷ BÍLEK, Jiří, *Vojáci i občané druhé kategorie*, s. 35.

¹⁸ JUZA, s. 31.

příčemž velitelé se cítili být více zaměstnanci dolů než příslušníky armády. Vojáci zde byli často nasazováni do nejtěžších důlních podmínek, v nichž jinak obvykle pracovali především vězni.¹⁹ V náročných podmínkách docházelo často k úrazům, někdy i smrtelným. Jejich příčinou bylo mnohdy nedostatečné zaškolení do hornického řemesla a z toho plynoucí podceňování či dokonce absolutní nedodržování bezpečnostních předpisů (k čemuž byli příslušníci PTP přímo či nepřímo nuceni vedením podniků, pro které bylo jedinou důležitou věcí plnit stanovený plán), přičemž nebyl brán velký ohled ani na hygienu a zdravotní stav mužstva. Například u lehkých PTP vykonával lékařskou službu pouze zdravotník vybavený lékařskou brašnou a to z důvodu velkého množství odloučených jednotek na různých (mnohdy značně odlehlých) pracovištích. V důsledku toho se stávalo, že vážně nemocný se dostal k lékařskému vyšetření někdy až po delší době, což mělo pochopitelně nepříznivý vliv na průběh i výsledek jeho léčby.²⁰ Jenom během roku 1952 došlo u všech pracovních vojenských jednotek (tedy včetně pomocných technických praporů) k 2750 lehkým, 518 těžkým a 40 smrtelným úrazům (celkem tedy k 3308 úrazům).²¹ Jedná se bezpochyby o značně vysoké číslo. Jednou z důležitých příčin tak vysoké úrazovosti bylo zcela jistě zařazování příslušníků PTP na zvláště nebezpečná pracoviště, na nichž normální civilní zaměstnanci odmítali pracovat, což si samozřejmě vojáci dovolit nemohli, neboť neuposlechnutí rozkazu pro ně mělo neblahé následky. Ačkoli z ostatních let existence PTP nemáme v dosavadní literatuře o úrazech přesné údaje, je pravděpodobné, že byly podobné. Během poměrně krátké existence PTP zemřelo v dolech a na stavbách 140 lidí, většinou z důsledku špatné bezpečnosti práce.²² Nejvíce členů PTP přišlo o život při práci v dolech (bylo to zejména při závalech, kdy docházelo hlavně ke zlomeninám lebky, vazů, krční páteře, přerušeni míchy či zlomení pánve, ale náleželo sem také například usmýkání důlní lokomotivou).²³ Nutno podotknout, že číslo smrtelných úrazů je neúplné, protože v dané době se o úrazech na šachtách psát nesmělo, aby se neoslaboval oficiální nábor občanů do hornictví.

Za práci příslušníků PTP dostávala vojenská správa od podniků mzdu, ze které však vojáci dostávali jen menší část, neboť většina prostředků jim byla odebrána jako úhrada za to,

---

¹⁹ BORÁK, s. 86.

²⁰ RICHTER, Oldřich, *Zdravotní služba a hygienické poměry u PTP z pohledu medika – pětépáka*. In: Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze, Praha 2003, s. 16.

²¹ HOLEC, František, *Pracovní úrazy u PTP*. In: Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze, Praha 2003, s. 12.

²² MAREK, Vladimír, *Černým baronem doopravdy*. In: A Report. Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR, 2007, 25–26, s. 35.

²³ HOLEC, František, *Pracovní úrazy u PTP*, s. 14.

co jim mělo být vojenskou správou poskytováno bezplatně, jednalo se zejména o ubytování, stravování a oblečení. Například za práce v podzemí posílaly doly 155 Kčs za směnu na pracovníka, po srážkách však tato částka klesla pouze na necelých 35 Kčs, z nichž navíc voják dostal „na ruku“ pouze polovinu, protože ta druhá mu byla uložena na vkladní knížku, kterou měli u sebe velitelé.²⁴ Tyto úspory ovšem byly při měnové reformě v roce 1953 znehodnoceny. Zvláště velké možnosti pro úplné finanční znevýhodnění vojáků pak vytvářela zásada, podle které mzdu neobdrželi vojáci, kteří byli v kázeňském trestu, a jejich mzda se odváděla do fondu odměn velitelů.²⁵ Příslušníci PTP dosahovali vysokých výkonů a často vysoce překračovali stanové normy – například v lednu 1952 splnili normy na 162,2 %, v únoru na 151,46 % a březnu dokonce na 165,64 %.²⁶ Jejich oficiálně přiznávaná produktivita byla v průměru o 20–40 % vyšší než u civilních zaměstnanců.²⁷ Jaký přínos měly tyto vojenské pracovní jednotky pro československou ekonomiku, ukazuje jedině souhrnné vyúčtování, které se zachovalo z roku 1952. Lehké PTP vyprodukovaly zisk 19 milionů Kčs a těžké PTP pak až přes 39 milionů Kčs.²⁸ Celkově se odhaduje, že za dobu své existence odevzdaly PTP státu úctyhodné dílo v hodnotě přes 2 biliony korun v nové měně.²⁹ Nebude tak jistě daleko od pravdy tvrzení, že právě režimem proskřibovaní „pétépáci“ měli nemalý podíl na celkové výkonnosti národního hospodářství.

Politický sekretariát ÚV KSČ rozhodl o zrušení posledních PTP a instituce výjimečných vojenských cvičení 26. dubna 1954.³⁰ Nermalou roli v tomto rozhodnutí hrálo určité uvolnění po smrti Josifa Vissarionoviče Stalina a Klementa Gottwalda a s tím spojená snaha komunistického režimu v Československu zaretušovat největší nezákonnosti a krutosti a ukázat tak svoji „vlídnější tvář“. Skončilo téměř šestileté nejvyhraněnější a nejotevřenější zneužívání armády k politické perzekuci. Přesluhující vojáci byli propuštěni, vojáci povolání k PTP v roce 1952 byli přeřazeni do technických praporů, z nichž byla značná část pokračováním PTP pouze s jiným režimem. Někteří zde byli drženi ještě i po skončení prezenční služby až do konce listopadu 1954 v rámci vyhlášeného mimořádného cvičení.³¹ Téměř všichni členové PTP odsloužili v armádě mnohem víc než stanovené dva roky, někteří

---

²⁴ BÍLEK, Jiří, *Vojáci i občané druhé kategorie*, s. 37.

²⁵ ŽÁČEK, Rudolf, *Pomocné technické prapory jako forma zneužití branného zákona k organizování masových politických represí*. In: *Tábory nucené práce a další projevy perzekuce 1948–1954*, 1991, s. 58.

²⁶ BÍLEK, Jiří, *Pomocné technické prapory 1950–1954. Vznik, vývoj, organizace a činnost*, Praha 1992, s. 38.

²⁷ VANÍČEK, Petr, *Čepičkovi otroci v paměti národa*, Praha 2006, s. 51.

²⁸ BÍLEK, Jiří, *Vojáci s lopatou, krumpáčem a sbíječkou. K 60. výročí zrušení posledních pomocných technických praporů*. In: *Historie a vojenství* 63, 2014, 3, s. 27.

²⁹ VANÍČEK, s. 51.

³⁰ BÍLEK, Jiří, *Vojáci i občané druhé kategorie*, s. 34.

³¹ VANÍČEK, s. 40.

i bezmála dvakrát tolik. Propuštění mohli dosáhnout pouze ti, kdo se přihlásili v rámci náboru do hornictví nebo stavebnictví na dobu nejméně 3 let.³² Nenávist komunistického režimu se podepsala na osudech mnohých mužů na dlouhá léta a mnohým změnily roky dřiny a ponižování téměř celý život. Příslušníci těchto praporů museli jít často pracovat do určených míst a až do roku 1989 byli různým způsobem režimem utiskováni. Je známo mnoho případů, kdy byli sledováni Státní bezpečností, jen těžko sháněli slušné zaměstnání a nemohli zastávat vyšší pracovní funkce. Jenom hrstce z nich se podařilo v dalších letech života uskutečnit své životní plány například získáním vysokoškolské kvalifikace (v některých případech třeba i tím, že navzdory svému přesvědčení takřkajíc „ohnuli hřbet“ a stali se členy KSČ). Různě postihovány byly i jejich rodiny, především děti, kterým nebylo umožněno studovat. Rehabilitace a odškodnění se příslušníci pomocných technických praporů dočkali až v demokratickém státě, kdy také mohli obnovit Svaz PTP (byl založen již v roce 1968, ale po okupaci Československa byl zrušen a jeho funkcionáři byli pronásledováni). Stalo se tak v únoru roku 1990 na celostátním sjezdu PTP v Průmyslovém paláci na Pražském Výstavišti.³³ Tato organizace vedená Josefem Horákem byla zaregistrována ministerstvem vnitra 10. května 1990 a její činnost se zaměřila na tři hlavní oblasti: podchytit co největší počet bývalých příslušníků PTP, seznámit veřejnost s jejich skutečnými osudy a usilovat v rámci nápravy v minulosti spáchaných křivd o rehabilitaci „pétépáků“.³⁴ Ministerstvo obrany k jejímu provedení zřídilo rehabilitační komisi PTP, která spolu s odvolací komisí posuzovala všechny žádosti o rehabilitace. I v následujících letech byla přijata další právní opatření, která bývalým členům PTP alespoň částečně kompenzovala jejich těžký úděl v minulosti. Kromě odškodnění za úrazy a nemoci, kterými trpěli v době své vojenské služby, mají ti, kteří byli prokazatelně k PTP zařazeni z politických důvodů, nárok na příplatek k důchodu (jehož výše se řídí délkou vojenské služby), na lékařskou péči ve vojenských zdravotnických zařízeních a příplatky na rekondiční a lázeňské pobyty, na bezplatnou pečovatelskou službu, na bezplatné jízdné veřejnými dopravními prostředky a na slevu na pevnou telefonní linku.³⁵ Státní orgány i Armáda České republiky se tedy k této problematice postavily se širokou a důslednou snahou o nápravu křivd způsobených komunistickým režimem.

---

³² BORÁK, s. 87.

³³ BÍLEK, Jirí, *Vojáci druhé kategorie. Aneb neříkejme jim černí baroni*, Praha 2010, s. 269.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž, s. 272.

3. Problematika užití orální historie

Hlavním cílem této práce, potažmo celé orální historie vůbec, není popis historických událostí či jejich zhodnocení, ale zaznamenávání názorů a životních příběhů jednotlivců, jejichž osudy by neměly upadnout v zapomnění. Jsem přesvědčen, že tyto příběhy přinášejí do našeho povědomí mnohem více než jen strohá data obsažená v dějepisných učebnicích, encyklopediích či vědeckých studiích. Obsahují prožitek a zkušenost jednotlivce, jeho cítění, postoje a vyvíjející se názory, tedy to, čím je kostra dějin opravdu oživená, co představuje živoucí stránku naší nedávné minulosti.³⁶ Orální historii lze považovat za ucelenou moderní výzkumnou metodu, či dokonce za interdisciplinární obor, v každém případě jde však o kvalitativní přístup k bádání o nedávné minulosti. Zabývá se tím, co nelze zobecnit a shrnout, ale co lze analyzovat a interpretovat. Dokonce již sám narátor v průběhu vyprávění podrobuje své vzpomínky analýze a interpretaci a ať už spontánně nebo záměrně "tvorí" svůj příběh na pozadí doby. Metoda orální historie je v současné době charakterizována jako postup, který vede k demokratizaci historie, neboť oproti tradičním historickým přístupům (tedy především práci s písemnými prameny) zohledňuje tzv. malé dějiny a rozměr „každodennosti“ v historickém procesu.³⁷ Jejím smyslem ale není proniknout do „malých dějin“, ale naopak ukázat, že při pozorném naslouchání není žádný životní příběh (již pro svou neopakovatelnost) měřitelný schematickými a vnějškovými kritérii posuzovanými metrem malosti či velikosti.³⁸

Už od dob antického dějepisectví, k nimž se jako ke svým počátkům v rámci euroamerického civilizačního okruhu dodnes vztahujeme, byly ústní zdroje využívány nejen jako běžný historický pramen nutný k zachycení názorů a postojů lidí, ale rovněž jako faktografický zdroj těžící ze svědectví účastníků pojednávaných událostí či procesů.³⁹ Rozebírat vývoj orální historie není náplní této práce. Sluší se však podotknout, že počátky orální historie v dnešním slova smyslu se datují zhruba k přelomu čtyřicátých a padesátých let minulého století. Kolébkou a „vlajkovou lodí“ orální historie jsou bezesporu Spojené státy americké, kde tento přístup ve vědeckém a akademickém světě v uplynulých desetiletích natolik zdomácněl, že se tu snad na každé vysoké škole či instituci, která se alespoň

---

³⁶ VANĚK, Miroslav, *Orální historie a výzkum nedávné minulosti*. In: Jihočeský sborník historický 73, 2004, s. 157.

³⁷ Tamtéž, s. 158.

³⁸ VANĚK, Miroslav a kol., *Orální historie. Metodologické a technické postupy*, Olomouc 2003, s. 6.

³⁹ MŮCKE, Pavel, *Deset krátkých zastavení nad možnostmi a mezemi (české) orální historie*. In: Dějiny – teorie – kritika 10, 2013, 2, s. 297.

v regionálním měřítku uchází o přívlastek „významnější“, nachází orálně-historické pracoviště (podle slov expertů zde vzniká z kvalifikačních prací zaměřených na dějiny až zhruba 50 procent za pomoci orální historie, což je ve středoevropských poměrech, pro které byla typická sevřenější a konzervativnější dějepisná tradice, něco jen těžko představitelného).⁴⁰ V našem prostředí se začaly seriózní výzkumy za pomoci orální historie uskutečňovat až po pádu komunistického režimu v roce 1989, což je pochopitelné vzhledem k charakteru autoritativního režimu, který nezávislý historický výzkum neumožňoval. Překvapivě však před rokem 1989 žádný apel k výzkumu proskribovaných skupin pomocí orální historie nezazněl ani z prostředí historiků působících v disentu, a dokonce ani ze zahraničí, kam řada historiků po roce 1968 odešla a kde se metoda již několik let úspěšně realizovala.⁴¹ Za významné mezníky orální historie v českých zemích lze považovat roky 2000, kdy bylo založeno Centrum orální historie Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky (pod vedením Milana Otáhalá a Miroslava Vaňka), tedy první specializované pracoviště svého druhu u nás, a rok 2007, kdy byla založena Česká asociace orální historie.⁴² Stejně jako v dalších zemích museli i u nás průkopníci orální historie podstupovat klání obhajující „vědeckost“ (metody) orální historie a relevanci výsledků jí dosažených, a to jak před konzervativními akademickými kruhy, tak i před veřejností (a někde tak musejí činit ještě i dnes).⁴³ Například v úvodu zmíněný historik Jiří Bílek, který se specializuje na problematiku PTP, uveřejnil v časopisu *Historie a vojenství* značně kritický článek *Rozpaky nad „Oral History“*, kde se podivuje tomu, že v orální historii je nejcennější právě onen velmi subjektivní pohled respondentů.⁴⁴ Přesto je dnes i u nás orální historie jednou z respektovaných metod historické vědy, kterou lze využívat pro poznávání minulosti a studium dějin.⁴⁵

Osobně se ztotožňuji s názorem, že orální historie má svůj nezastupitelný a specifický význam pro výzkum totalitních společností, kde neexistovala pluralita pramenů a kde převažovaly dokumenty stranické provenience, které navíc zaznamenávaly jen takové

---

⁴⁰ MÜCKE, Pavel, *Mezi metodou a oborem. Orální historie a bádání o soudobých dějinách*. In: *Iluminace. Časopis pro teorii, historii a estetiku filmu* 20, 2008, 1, s. 204.

⁴¹ VANĚK, Miroslav, *Paralely a různoběžky. Česká orální historie v globální perspektivě*. In: *Říká se*. Sborník z odborné konference v Nečtinech 17. – 19. 3. 2011, Plzeň 2011, s. 7.

⁴² MÜCKE, Pavel, *Mezi metodou a oborem*, s. 206.

⁴³ Tamtéž, s. 205.

⁴⁴ BÍLEK, Jiří, *Rozpaky nad „Oral History“*. In: *Historie a vojenství. Časopis Vojenského historického ústavu* 53, 2004, 4, s. 122.

⁴⁵ GRUBER, Jan, *Orální historie mezi aktivismem a akademismem*. In: *Dějiny – teorie – kritika* 10, 2013, 2, s. 275.

události, které jejich původci považovali ze svého hlediska za významné. Ba co více, právě díky orální historii mohla být v současném postmodernistickém přístupu k ne příliš vzdálené minulosti nahrazena zavádějící a uměle vybudovaná kolektivní paměť individuální kolektivní paměti s mnohem větší vypovídající hodnotou o celé společnosti. Kvalitativní mezi orální historií a jinými prameny spočívá především v tom, že na jejich vzniku se badatel nepodílel.⁴⁶ Rovněž se ztotožňuji s názorem, že orální historie by neměla být jen pouhým sběrem životních příběhů, které by se nahrály, přepsaly a uložily do archivů, kde by čekaly, až se k nim vrátí další historik. Ve své práci vycházím z poznatků získaných na základě ústního sdělení osob, jež byly účastníky zkoumaných událostí a procesů. Snažil jsem se však vyhnout tomu, co bývá orálním historikům často vytýkáno, tedy že prakticky nevyužívají jiný materiál (nebo jen minimálně) než jsou pouze samotné výpovědi narátorů. Orální historii jsem zde (po prostudování odborné literatury jak k problematice PTP, tak k problematice orální historie samotné) uplatnil jako metodu, která byla pro uvedení získaných informací do přesnějšiho kontextu kombinována s dalšími dostupnými historickými prameny „neústní“ provenience. Poté jsem se také pokusil na základě výpovědi pamětníků poukázat na případné neshody s jinými prameny (převážně odbornými texty).

Při realizaci této práce jsem se snažil držet ustálené praxe natočit s každým pamětníkem minimálně dva rozhovory (stejně jako je tomu v případě projektů Centra Orální historie), což se mi povedlo (s výjimkou jednoho narátora, který chtěl postupovat jinou formou). V prvním rozhovoru narátor sám s co nejmenším počtem přerušení popsal svoje působení u PTP, v druhém jsem mu pak pokládal upřesňující či doplňující otázky nebo jsme společně některá sdělení rozebrali více do hloubky. Strukturu jednotlivých sezení jsem ve své diplomové práci zachoval a publikoval jsem je tak, jak následovala za sebou. Původně jsem zamýšlel zmapovat svědectví celkem pěti pamětníků, ovšem špatný zdravotní stav jednoho z nich neumožnil můj původní záměr realizovat. Nakonec jsem vyslechl čtyři pamětníky, jejichž výpovědi jsou v této práci obsaženy.

Záznamy výpovědi pamětníků jsou podle zvyklostí orální historie v co nejpřesnější shodě s původním vyprávěním, pouze v případě potřeby (pro usnadnění orientace v textu) gramaticky a nepatrně stylisticky upravené do spisovné podoby (aby byl text podán srozumitelnou formou, která neruší sledování obsahu a smyslu textu nekorektními

---

⁴⁶ VANĚK, Miroslav, *Uplatnění metody orální historie*. In: Deset let soudobých dějin. Jednání sekce Soudobé dějiny na 8. sjezdu českých historiků, Praha 2001, s. 141.

mluvnickými tvary a syntaktickými nedostatky), stejně tak je tomu i u vstupů tazatele (tedy mé osoby). Tam, kde došlo ve vzájemné interakci s narátorem k dodatečné úpravě sdělení, je toto vždy důsledně uvedeno v poznámce pod čarou.

4. Oldřich Richter

1. rozhovor:

R. Š.: Dobrý den, pane Richtere, jsem rád, že jste s naším rozhovorem souhlasil. Mohl byste tedy, prosím, odvyprávět Váš životní příběh?

O. R.: Pokusím se a snad by bylo nejrozumnější začít otázkou, proč jsem se k PTP dostal. Vykládám si to tak, že nevím sám vůbec proč. Ale vykládám si to tak, že jsem se tam dostal, protože jsem moc mluvil. Na gymnázium zase nějakým způsobem mě uvedli do funkce ústavního řečníka. To bylo někdy v sedmačtyřicátém roce, slavil náš pan ředitel, doktor Řezníček, svoje životní jubileum, pořádala se mu oslava, bylo to v hotelu Central a tam jsem ho měl oslovit a povědět něco o něm, což jsem udělal. A od té doby, bohužel nebo bohudík, nevím, jsem se stal tím ústavním řečníkem, čili když něco se dalo, tak jsem jako vystupoval za žactvo gymnázia. Mezitím nastala známá doba, únor, pan ředitel Řezníček byl ze svého místa suspendován, protože jeho dva synové, kteří válku strávili v zahraničí, zase utekli do zahraničí. Byl vystěhován z Klatov se svou manželkou do Plánice a v Plánici tam bydleli ve velmi primitivních podmínkách a oba dva tam prakticky umřeli. Ale to jenom jsem odběhl. Po tom únoru, samozřejmě nový ředitel zase chtěl, abych chodil po různých příležitostech a vždycky někde promluvil.

Myslím, že rozhodující pro ten můj další osud bylo, když byly volby v květnu 1948 a někteří kolegové a kolegyně už dosáhli 18 let, tak měli jít k volbám, proto bylo uspořádáno takové volební shromáždění v Klatovech v sále nynějšího Dětského domu naproti Zlaté huse a tam zase jsem musel promluvit. Samozřejmě jsem si říkal, nemůžu mluvit věci, které by byly proti mému přesvědčení, tak jsem si tu promluvu připravil tím způsobem, že kdo mě znal, tak si to vyložil, jak jsem chtěl. A vzal jsem si za takové motto citát z básníka Vergilia: O socii, o passi graviora, dabit deus his quoque finem! Ó druhové, ó vy, kteří jste prožili horší věci, bůh učiní i těmto (jako věcem) konec! Řekl jim to, když byli ve velkém nebezpečí na moři. Tak to jsem si vzal jako takové motto té své promluvy.

Přede mnou tam mluvil vedoucí nebo předseda svazu mládeže v Klatovech. Jenom podotýkám, že já jsem ve svazu mládeže nebyl. A ten tam promluvil, donadával na americké imperialisty a kapitalisty, usedl, vytáhl z kapsy krabičku kamelek a zapálil si a začal vykuřovat. Po něm jsem šel já a povídal jsem takhle to moje, nepamatuju si už, mluvil jsem spatra a mluvil jsem trošku jinak, aby to mělo ten smysl, který jsem chtěl. Pamatuju si,

nechlubím se, ale náhodou mně to utkvělo v paměti, ten závěr, mohu citovat: „Ó vy, kteří jste vytrpěli již horší věci, nezoufejte ani nyní a věřte, pevně věřte, že spravedlivý Bůh učiní i těmto strašlivým dobám konec a nad celým světem se sklene jasná duha míru a pokoje.“ A on koukal, cigaretu, koukal a povídal, no to jste to řekl dobře, to byste mně to mohl půjčit ten text, já bych to rád uveřejnil. Jidáš. S tím jsem počítal se vším, tak jsem mu to dal. Jenže holt asi nějakým způsobem přemítali, přemítali, pojali nějaké podezření. Ještě jsem potom mluvil po maturitě, na maturitním plese, protože neumím tancovat, jsem byl jediný, který netancoval. Dotancovali polonézu a zůstaly stát ty páry na sále v Klatovech v Sokolovně a já jsem teď měl poděkovat rodičům, kantorům, tak jsem jako že s pomocí boží děkujeme a s pomocí boží svůj život budeme vést tak, aby se za nás nemuseli stydět, nebo něco takového. Ale vím, že jsem tam řekl s pomocí boží nakonec. Za chvíli ke mně přišel ředitel nový, bývalý předválečný komunista, slušný, jmenoval se Vítovec, byl z Tábora. Dali ho po tom Řezníčkovi k nám, ale byl to slušný člověk. Byl dokonce poslancem potom po válce toho ústavodárného národního shromáždění. On tak chraptěl a řekl: „Copak jsi to tam zase povídal?“ Ale nakonec se nějakým způsobem přimluvil, že zase jako se nic nestalo.

A potom jsem normálně udělal přijímačky na medicínu, což nebyl problém, to byl jenom pohovor, to vzali prakticky všechny a odstudoval jsem 4 semestry a zase nevím jakým způsobem, tam nebyl svaz mládeže tenkrát ještě, to byl Spolek mediků a to bylo něco jako odborová organizace. Spolek mediků se zastával studentů, aby byla dodržována určitá pravidla ze strany fakulty k nim a třeba i dodával poukazy na bílé pláště, to muselo být tenkrát na poukaz, na mýdlo, protože jsme chodili pitvat, to teď ani nepitvají, tak to byl Spolek mediků. A nevím zase jakým způsobem, zkrátka byl jsem zvolený ročníkovým předsedou. I v tom prvním ročníku, i v tom druhém ročníku a teď jsem chodil zase na fakultní radu za ročník a tam jsme zase nedrželi hubu, protože to začínala reforma vysokoškolská. Ten ročník nad námi, čili 29. ročník narození, ti ještě jako měli být podle starého zákona vysokoškolského, to znamená i s tituly, doktor veškerého lékařství, a my už jsme měli být promovani lékaři. Samozřejmě jsme se tomu bránili, děkan byl profesor Pavlovský, to byl neurochirurg a velký straník. Ten měl zase za úkol, aby se to prosadilo bez odporu studentů. Bouráte reformu a takové řeči měl vždycky, protože to byly souboje na té fakultní radě a přesto jsme studovali, studovali, přednášela se občanská výchova, tedy marxismus-leninismus, ale jinak to prakticky dotčené nebylo. Měli jsme taky vedoucího ročníku, nestranný vyučující, to byl pozdější pan profesor Kos, vynikající člověk, anatom, s kterým jsem taky jednal jako zástupce toho ročníku. Pro mnohé mluvení jsem se holt asi dostal do

takového nepříznivého světla, kromě toho otec byl lékař v Klatovech. Tak to byl asi důvod, proč jsem se tam dostal. Ale oficiálně mi nikdo nikdy nic neřekl. Dostal jsem akorát papír rozmnožený, ruší se Vám odklad vojenské služby ze studijních důvodů. Ten papír jsem dal do muzea, které máme v Brandýse nad Labem v zámku, ten originál nemám. Odvolal jsem se, samozřejmě to nevyřídili v krátké době, někde to odvolání dokonce mám ještě okopírované. Já jsem argumentoval tím, že je to jednak nezákonné podle branného zákona a jednak i nevýhodné, protože už do mě stát investoval takové peníze, které bych měl vrátit tím, že budu vykonávat službu lékaře. Odpověděli nám na to potom všem, kdo se odvolali (to už jsem byl v Radvanicích) a teď chtěli, abychom to podepsali, že to bereme na vědomí, tak jsme to nepodepsali, to i druzí spoluvojáci, kteří byli vysokoškoláci. Dostal jsem tedy to zrušení během týdne.

Během týdne jsem byl v Libavě severně od Olomouce. Vojenský prostor. Nevěděli jsme, kam jedeme, mysleli jsme, že normálně jdeme na vojnu. Přijedeme tam, ubytovali nás v příšerných podmínkách, v takovém opuštěném hostinci po Němcích. Tam jsme byli celá rota, čili 250 chlapů. Záchod jeden suchý, jak byla hospoda venkovská, pumpa na dvoře, během krátké doby koloběh žumpa-pumpa, žumpa-pumpa, z pumpy tekla močůvka, ale oni nás nenutili, abychom to pili, to nám vozili kafe ve várnících, ale mýt jsme se museli v potoce. Bylo to začátkem října, byla zima strašidelná a už to tam zamrzalo ta voda, no ale to by se všechno dalo přestát. Člověk byl tím dost překvapený, když jsme tam přijeli, tak nás naložili na nákladní auto, přivezli nás do té Libavé, bylo to už večer, do stodoly nám tam naházeli výstroj, to bylo v sobotu a v neděli už byl nástup. Dopoledne jsme byli na hřišti, nastoupený celý prapor, čili 4 roty a narukoval jsem tenkrát k lehkému PTP. To byly stavby, těžké byly doly. To my jsme ještě tenkrát nevěděli.

Velitel praporu, což byl nějaký primitiv, nevím, jak se jmenoval, protože jsem od toho praporu potom byl přeložený, k nám držel promluvu. Teď já jsem stál, jak to stálo všechno nastoupený, tak jsem stál vpředu, od něho asi tak 20 kroků, možná ani ne. A teď jak povídal ty blbosti, tak mě to přišlo k smíchu a teď jsem s tím smíchem začal bojovat. Samozřejmě on po nás koukal, proč se smějete, jak se jmenujete, proč se smějete, jméno. Spásná myšlenka, soudruhu kapitáne, mně se prostě chtělo kýchnout. Jen si mě nežádejte, jo a takové cinty. Tak domluvil, tak už jsem si říkal, to jsi ale osel, první den a už máš průšvih. Tak to skončilo a potom jsme jako měli volno, mohli jsme se tam procházet po tom hřišti a kolem toho hřiště. Tak si pamatuju, chodil jsem s chlapcem z Plzně, který ležel na dvojáku nade mnou, Franta Jenč, pozdější profesor v Heidelbergu, protože v osmašedesátém utekl. Tak s tím jsem se tam

procházel, a tak zas z nějakého vršku, to bylo mezi lesy ta Libava, nějaký dobrák, to byl asi záměr, střílel, střely lítaly nad námi, chtěli nás trošičku psychicky ovlivnit, nevím, ale je to docela dobře možné. Výcvik pochodem vchod, zastavit stát, vlevo v bok, vpravo v bok, poklusem klus, takové blboviny a asi za 10 nebo 12 dní nejvýš takhle těch zábav (mezitím jsme ještě byli na bramborové brigádě, na nákladním autě nás odvezli někam na státní statek) ráno při nástupu nás četli tři. Sbalit, plnou polní, to jsme měli ještě plnou polní, dokonce novou, tornu na záda, ne tele z koženic s chlupy, jak bývalo zvykem, ale normální tornu, sbalit plnou polní a nastoupit na dvoře. Tři jsme byli. Tak jsem sbalil plnou polní, říkal jsem, kdo ví, co bude, tak jsem si nabral to černé kafe, dal jsem si to do kapsy té torny, nastoupili jsme, ale nebylo to daleko, jenom z té periferie Libavy, z té hospody na náměstí do měšťanského patrového baráku a tam už byli taky vojáci, jiný útvar. Vytáhl mě jeden kluk, jmenoval se Kyjovský, a říkal, tak tě tady vítám, to je dobře, že jdeš. Já povídám, tak copak vy tady? No, my se připravujeme, my jdeme na Ostravu. Oni věděli, že půjdou do dolů. To jim řekl, protože měli velitele slušného, to byl bývalý zápaďák, on utekl, byl Slovák a jmenoval se Evžen Gubinský a utekl na začátku druhé světové války, přihlásil se do cizinecké legie francouzské, nikam jinam je nebrali a potom skončil v západní brigádě a dosáhl hodnosti kapitána. Po válce ho přebrali do naší armády. Prodělal boje v Sýrii nyníější, protože tam byly problémy tenkrát, Francouzi když kapitulovali, tak vlastně Sýrii museli obsadit západní Angličané, tak oni tam byli taky účastní a potom byl v Africe u Tobruku a obléhali Dunkerque, čili prošel celou západní frontu. Tak ten tam byl poslaný jako nespolehlivý za trest. Nakonec skončil jako podporučík, degradovali ho a komandoval pétépáky, ten jim řekl všechno. Slušný člověk jinak, až na to, že se rád napil, to byla jeho jediná vada. Tam jsme byli ještě asi dva nebo tři dny a maširovali jsme na železniční stanici, odkud nás odvezli do Libavy, tak jsme se tam vrátili, tam stál nákladňák vlak, dobytčí vagóny, uvnitř byli jenom lavice podle stěn nic jiného. Večer jsme vyjeli a jeli jsme, teď nikdo nevěděl kam a přijeli jsme někdy v poledne do Orlové. Do Orlové, vystupovat. Tak jsme vystoupili, zase nikdo nevěděl, co bude, tak jsme si tam lehli na pankejt, leželi jsme na pankejtu, čekali jsme, přijela auta, odvezla nás. Nevím, kde to bylo nebo kam to bylo, byl to nově postavený internát pro hornické učně. Pětipatrová budova, ještě neotevřená, nebyl v provozu, tam nás ubytovali, nejen nás, ale ještě jiné ty roty. Potom nám rozdali takové ty knížtičky, bezpečnostní předpisy na dolech a druhý den šup důl Mír, dřív se jmenoval Hoenigr. Tam nás odvezli autobusem na noční směnu, tam jsme jezdili zhruba měsíc. Člověk o tom neměl ponětí, šup do díry jenom, vozili jsme materiál, nebyli jsme přímo u rubání. Mezitím jsme se dozvěděli, že se vyklízí tábor, kde byly takzvané vojenské báňské oddíly,

to byli ti, kteří se přihlásili dobrovolně, místo vojny šli tam na určitou dobu. Tak to bylo v Radvanicích a ten tábor se jmenoval Hradisko a patřili jsme pod důl Ludvík. Tam přišly dvě roty a tam jsem byl až do konce své služby v roce 1953. Sloužil jsem 2 roky a prakticky 2 měsíce, naštěstí tehdy jsem se dostal domů. Tak to bylo, jak jsem se dostal k PTP. Byl jsem tam, než jsem se nadál. Tak na tom Ludvíku jsme šli rovnou na šichtu, myslím, že dokonce zase na noční, tam nás nechali nastoupit a teď přišel vedoucí směny a rozdělil nás podle tělesné výšky. Pod 180 centimetrů do nízkého, do rubání, nad 180, do přípravy, do vysokého, do kamene. Tak jsem se dostal do kamene ještě s jedním, se Slovákem Daliborem Vesníkem. Byl to student, studoval techniku a pocházel z východního Slovenska. Dali nás k havírovi, který se jmenoval Rohel, Karel Rohel, vynikající člověk. Bylo mu tenkrát takových 35 let, vypadal nejmíň na 60, zedřený. Bylo to blízko toho našeho lágru v těch Radvanicích. Jeho paní byla zubní instrumentářka. Povídá, chlapci, já vím, že tady jste proti své vůli, ale já mám dvě děti, já musím vydělat, a kdybyste mě nějakým způsobem nepomohli, tak nevím, jak by to šlo dál. Tak vás prosím, pomáhejte mi. To byl začátek s ním. On měl i prase, chleba se škvarky, protože jsme měli dost vysoko do žlabu, upřímně řečeno. Když se neplnila norma na 80 procent, tak jste dostal jenom základní dávku potravin, to znamenalo 4 kolečka knedlíku, drobet omáčky, 50 gramů masa k obědu, no polévka byla, tu si člověk mohl vzít, a co bylo dobré, že si mohl vzít, kolik chtěl chleba. Čili takhle jsme s tím Rohelem fungovali. On musel být dost nešťastný, protože tam měl dva vysokoškoláky jako helfry, tak jsme dělali přípravu, to znamená pro rubání uhelné se dělaly ty chodby, byla to sloj, která byla nízká 40, 50 centimetrů, čili my jsme vybrali uhlí a k tomu se musel přibírat ještě spodek, vrtat kámen, to všechno šlo. On se snažil v rámci možností zachovávat i pracovní-hygienické zásady. Když se vrtalo do toho kamene, tak zásadně nechtěl používat na to vrtání tzv. foukacích svědrů, to byly vrtáky, které měly vevnitř dutinu, a část toho výfukového vzduchu z toho vrtacího kladiva šla na dno toho vývrtu a vyfukoval ten prach ven, čili tam byla bílá mlha. On používal druhý druh, který sice nepracoval tak rychle, ale neprášil tak strašně, ten který měl na povrchu spirálu a ta vynášela prach ven, čili se tak strašně neprášilo, on se snažil, zabraňoval tomu podle svého způsobu. Žvýkal dýmkový tabák a to ho vlastně nutilo dýchat nosem, my jsme to věděli, tak jsme nosem dýchali, nadechli nosem, vydechli ústy, aby to dýchání bylo snazší. Na něj vzpomínám ve velmi dobrém. Říkal, nehoňte se, nehoňte se. Stačí, když se bude plnit na sto procent. Sice se vydělá pár měsíců méně, ale když plníte na 110, přijde úkolář, přezkouší vám úkol a to, co bylo sto procent, bude už jenom 90 procent. A budete muset dělat víc, zkrátka rozumný člověk. Tak tam jsem byl, tam jsem se od nich naučil hromadu těch věcí, co se týkalo odborného. Byla to dřina, ale strašlivá, protože to uhlí

šlo, když se nakládalo, horší bylo, když se potom střílel kámen a musel jste tou velkou lopatou nakládat ten odstřelený kámen. Některé kusy byly tak velké, že se musely rozbíjet palicí nebo se musely nechat ležet, při příštím střílení se tam navrtala malá díra, dala jedna patrona a vystřelilo se, jinak by s tím nebylo bývalo hnulo. Tak tohle všechno jsme se naučili, to znamená budování, se dřevem dělat, kolejnice klást, roury prodlužovat, já už jsem speciálně vždycky pomáhal, když měřil, to se vždycky zaměřoval ten směr, přišli měřiči, vytyčili ten směr, kudy to půjde, a ten havíř si to už musel prodlužovat sám. Malovaly se, říkalo se tomu, hodiny, na stropě se malovala vápnem čára, aby se trefilo tam, kam se mělo. To byla práce velice zajímavá, ovšem zdravotně to bylo mizerné. Horší ovšem bylo, že když jsme přišli z té šichty, tak se nás snažili přivést na to, že jsme vlastně vojáci a že bychom měli mít vojenský výcvik. Ale protože zbraně žádné nebyly, tak bylo pořadové, jenže to používali k tomu, že vás proháněli. To byly různé takové metody, že se třeba pochodovalo po fotbalovém hřišti tam v Radvanicích v obci, pochodem vchod a zpívat, když se nezpívalo nebo se jim to nelíbilo, to nás komandovali spolehliví desátníci, četaři nás cvičili, chtěli nám vnuknout lepší postoje. Jeden se postavil na jeden konec hřiště, druhý na druhý konec hřiště, teď když jste tam v tom štrúdlu, v tom trojstupu přišli k tomu jednomu, tak ten komandoval zastavit stát, rozchod, volno, kouřit dovoleno, tak všichni kuřáci zapalovali. Ten na druhém konci zařval: „Jednotko, na můj povel trojstup za mnou nastoupit!“ Tam se nastoupilo a zase se šlo k tomu prvnímú a ten zase dal rozchod a tamten zase, jednotko na můj povel. Čili běhali jsme třeba hodinu sem a tam. Tak takový byl ten výcvik, kromě toho politické školení, příšerné blbosti, teď oni chudáci neuměli ani číst někteří, byli sice spolehliví, ale číst neuměli, z té brožurky cital, tak žádal vždycky někoho, aby to četl z těch cvičených, tak to bylo trávení toho výcviku. Bylo usnadněné zacházení s námi tím, že jsme byli v jednom táboře. To byl normálně tábor, jako byly koncentráky, drátěný plot, nahoře dvě řady ostnatého drátu, brána se strážnicí, s bajonetem chlap spolehlivý, s flintou chodil kolem dokola. Čili to bylo pro ně usnadněné, že jsme byli pod kontrolou.

Co se jim nedařilo, že nikdy nevěděli, kdo je na šichtě a kdo není na šichtě. Někdy se stalo, že se směna zdržela, nestačili vyfárat, nebo neměli hotovou práci, kterou měli udělat, tak zůstali na šichtě a oni nevěděli, kde kdo je. Šachta to věděla, protože tam jsme byli kontrolování jednak tím, že jsme fasovali lampy a ty lampy jsme museli odevzdat s určitým číslem, a ještě jsme si museli brát známky a ty známky jsme zase museli odevzdat. To o nás věděli na šachtě, jestli jsme tam nebo ne. Ale oni nevěděli, jestli jsme na směně nebo nejsme. Takovým způsobem jsme to tam trávili. O tom stravování, to už jsem říkal.

R. Š.: Třeba žádné ovoce, zeleninu to asi neobsahovalo?

O. R.: Dostal jste sem tam jablko, to dali, nebo někdy bývalo víno hroznové, býval salát nebo zelí, to jo. Ale jinak to byla strava taková dost chatrná, naštěstí chleba tam bylo dost, ten jsme si mohli ukrojit a vzít s sebou a černá káva tam byla z melty, respektive ona to nebyla melta, ony to byly takové vojenské konzervy, kostky kávovinové, z toho to dělali, tak to se pilo.

Možná taky bylo zajímavé to zdravotní zabezpečení, o tom jsem svého času měl takovou promluvu, byla konference v Praze o PTP, tak jsem tam měl takový příspěvek. Zdravotní péče v PTP očima medika. Radši o tom nemluvit, strašlivé. Jenom pro ilustraci, aby se moc nechodilo na ošetrovnu (kdo se cítil nemocný, tak se musel při nástupu zapsat do knížky nemocných a šlo se na ošetrovnu, ta byla mimo tábor, v ulici tam byl dlouhý barák, to byla ošetrovna a bydlel tam velitel), aby se omezilo to chození, to stonání, tak kdo šel na ošetrovnu, nedostal 14 dní žádnou vycházku. Vycházky byly za odměnu, na to nebylo právo. Ale když jste byl na ošetrovně, tak 14 dní žádná vycházka. Ta vycházka byla prakticky jenom v neděli odpoledne anebo v sobotu večer. Ale každá zhruba čtvrtá neděle byla neděle pracovní. Takový paradox, neděle, nedělání a pracovní. Čili moc toho volna si člověk neužil. Já jsem tedy nikam nechodil, protože jsem se dostal do konfliktu s velitelem čety, to byl takový blbec, strašný desátník, tak abych mu nedal příležitost. Tady už začínám povídat až moc široko, musím to trochu zredukovat.

R. Š.: Jen klidně povídejte, to vůbec nevádí.

O. R.: Abych mu nedal příležitost zarážet vycházky, tak jsem o vycházky nežádal. Ale povedl se mně takový figl. Na světnici jsem byl s nějakým Jožou Nižňanem, to byl Slovák, strašně hodný kluk. Balíky byly zakázané, s potravinami, ale on měl havíře, a když jeho rodina mu něco chtěla poslat, tak to poslala havířovi a havíř to přinesl, když on byl na odpolední směně. To znamená, že přišel domů potmě a přes bránu pod pláštěm přenesl balík. Jednou taky ležím, spím, najednou se probudím, světlo, svíčka rozsvícená. Nižňan tam na zemi sedí a kolem něho nějací kluci, on dostal balík, říkal, vstávej, vstávej, protože balík se musel sežrat, nebylo kam ho schovat, tak to sežrala celá světnice. On chudák měl výborný makový závin, on tomu říkal koláč. V tom byl kamínek, na kamínek jsem kousl a zlomil jsem si zub.

Problém, tam zubař vojenský žádný nebyl, nebyl ani v Radvanicích zubař, musel jsem do Ostravy. Ostravu jinak jsme měli zakázanou, zřejmě abychom tam nedělali ostudu. Musel jsem do Ostravy. Zubní lékařství, nějaká paní doktorka Chrastinová tam byla. Bylo to naproti

nynější katedrále. Měla ordinaci, já přijdu a ona říká, to musíme vytáhnout, tak mně zub vyrvali.

Tak jsem dostal zase nápad, povídám: „Paní doktorko, já jsem medik, já jsem se sem dostal víceméně zřejmě z trestu, nechtějí mě pouštět ven, nikam se nedostanu, můžu Vás poprosit, i když je to ošetření skončené, jestli byste mě neobjednali, já bych přišel sem vždycky si jen to potvrdit a podíval bych se po městě, do knihkupectví a tak.“ Tak jsem tam chodil možná rok. Potom jsem přestal, protože jsem si říkal, aby z toho neměla průser. Paní doktorka Chrastinová. Když jsem měl třeba noční směnu, tak jsme vstávali, nevím přesně, tuším, že ve 2 hodiny, tak honem jsem se spakoval, to mně museli dát propustku a mastil jsem do Ostravy. První, kam jsem vrazil, k paní doktorce Chrastinové, zaklepal jsem, sestra vykoukla, dal jsem jí papír a řekl jsem jí, na kdy chci objednat, tak mě objednala. Tam odsud jsem vyrazil do knihkupectví a antikvariátu, to bylo na náměstí. Tam jsem se s tím antikvářem spřátelil, dokonce mi nechal, tenkrát vyšlo, Lékařské repetitorium, to byla vzácnost, to se muselo objednávat, to nebylo. To mě nechal a já mu tedy taky nechal vydělat, protože peněz jsem měl dost, to nás platili ještě tenkrát, tak jsem vždycky tam nakoupil. Tak do antikvariátu a z antikvariátu honem do kina, tenkrát začínali už zase hrát západní filmy. Pamatuji jeden s Maraisem, s tím hercem, První bál se to jmenovalo, na tom jsem byl poprvé. To bylo tak do sedmi, tam odsud jsem zase musel mastit, abych byl zase nejpozději v osm v lágru a navečeřet a na šichtu. Tak takovým způsobem jsem je obešel, že jsem nemusel mít ty vycházky.

Jinak to bylo jako vydírání, ty druhé chlapce nutili, aby se snažili udělat něco extra, aby dostali vycházku. Ale omezovali právě to zdravotnictví tím, že nedovolovali tam chodit. Stejně ten lékař, kterého jsme tam měli ze začátku, to byl, dej mu pánbůh věčnou slávu, už bude mrtvý, strašný ničema, sám jsem to zažil na vlastní kůži. Já jsem tam přestal potom chodit, když mi něco bylo, tak jsem se kurýroval sám. Maminka byla zaměstnaná na zubárně v Klatovech, tak její obvodní lékař mně vždycky poslal recept, respektive mamince, vyzvedla, dala to do malého balíčku a poslala jako dopis, tak jsem ošetřoval i ty kluky, kteří tam nešli, protože měli třeba odřenou ruku, nebo něco takového, chodili ke mně, tam jsem jim to obvazoval, čili jsem se snažil i takovým způsobem dělat.

A při té příležitosti právě chudák Kyjovský, to byl ten, co mě přijímal v té Libavě tenkrát, u toho stolku tam, když mě přeložili, pravděpodobně protože jsem se ošklibal po tom veliteli a on si pamatoval to jméno, tak se mě zbavili. Jednou v neděli večer volají, že se ten chudák Kyjovský píchnul do srdce, tak tam utíkám a on se skutečně bodl nožem, rozešel se

s děvčetem, tak nějak si to vzal, jenže naštěstí to udělal šikovně, kapesním nožem se vrazil poměrně vysoko, po levé straně srdce. Ošetřili, potom z brány zavolali sanitku, tak takové já jsem tam měl kšefty navíc. Což jsem dělal upřímně řečeno rád.

Na té šichtě byl už člověk potom poměrně zběhlý, tam s tím Rohelem v tom kamení jsme dodělali, dali nás jinam, dostal jsem jiného parťáka. Chodili jsme do uhlí, což bylo snazší, ale zase nebezpečnější, protože to byla sloj, která byla vysoká 3,5 metru, takže když se vrtalo nahore do toho uhlí na odstřel, tak jsme museli mít postavené lešení, dvě kozy a fošnu na tom, vrtali jsme z toho, čili bylo to mnohem nebezpečnější. To bylo druhé moje pracoviště a třetí moje pracoviště, když už věděli, že to umíme, tak nás dali na velmi nebezpečné místo, kam civilové nechtěli jít, odkrývat takový zával z roku 1917. Teď to otvírali znova tu těžbu, tenkrát to opustili, protože tam docházelo k důlním otřesům pro tu vysokost té sloje, tak jsem potom chodil prakticky asi měsíc ještě se dvěma chlapci, dělal jsem jim víceméně havíře a tam jsme tu práci udělali. Povedlo se mi zase, že jsem získal přízeň toho štajgra neboli důlního, který chodil tam do toho úseku. Jednou se koupáme, přijde do té sprchy ten štajgr a povídá Richtr, kdopak dal kříž na tu chodbu číslo, teď nevím, jaké měla ta chodba číslo, já říkám, to jsem udělal já. On říká a proč? A já jsem říkal, protože tam nebylo větrání. Nedali nám ventilátor, nedali nám větrací potrubí, tak jsem říkal, kluci, nedá se nic dělat, budeme dělat při lampách a tu hadici se stlačeným vzduchem, která poháněla turbínku elektrického světla, necháme foukat, abychom tam měli čerstvý vzduch. Nebylo to větrané ten kus, a protože se stávalo, že do takových slepých vlezli lidi a vykonávali tam potřebu nebo něco takového, tak jsem tam ten kříž pověsil. To byl předpis, nebezpečí se označovalo prkenným křížem, dvě prkýnka přes sebe a pověsit na drát. Tak on se mě ptal a já povídal já. Já myslel, že bude nadávat nebo něco takového. Říkal, dobře jsi udělal, já jsem šel kolem, vidím kříž, tak jsem to tam změřil a ony tam byly plyny, zaplynováno. A tím pádem jsem si ho víceméně získal.

A potom se tam uvolnilo místo v dopravě, v jiném úseku, odvážet plné vozíky uhlí a přivážet do předku prázdné vozíky. A ty plné vozíky vyklápět do takového šibíku, do díry, to padalo o patro níž a tam to plnili zase do vozíku. A tak mě na tohle místo dal. Čili jsem nemusel dělat akord, nebyl jsem na těch 80 procentech povinných, kde se nedostávalo žrádlo, když se těch 80 procent neudělalo. A tam jsem odsloužil do konce vojny, čili to bylo moje třetí pracoviště.

Tam jsem byl až do konce, tam jsem to předal klukům, kteří přišli po nás, tam to byla sranda víceméně pro nás, co jsme dělali v tom kamení, to byla vcelku příjemná práce. Normálně se

jezdilo s vozíky, ještě jsme si udělali nějaké zlepšováky, abychom se nenadřeli, ale člověk už to uměl a měl grif. Když se točily z různých směrů, ty chodby se tam křižovaly v pravém úhlu, tak tam byla křižovatka kolejí, říkalo se tomu blotna, plech silný asi 5milimetrový, na to vjel ten vozík a teď švunkem se s ním muselo trhnout a naštelovat ho, aby se trefil na tu druhou kolej. Tohle všechno už měl člověk v ruce. Oni nám potom slibovali, že jako dostaneme výuční listy, havíř - chodbař, jenže my jsme se tomu bránili, abychom tam nemuseli zůstat. Říkalo se, že kdo bude mít výuční list, bude tam muset zůstat. Ale takhle našťestí jsme skončili a potom jsme byli prověřeni, já u té prověrky byl také, vůbec mi neřekli, proč tam jsem, chtěli vědět jenom datum narození a šel jsem a prověřili mě. Ovšem tak, že mě zase nevzali v Plzni.

Tam jsem přišel, chtěl studovat dál a on mi povídá, takový štos papírů měl, je vidět, soudruhu, (to byl kádrovák, jmenoval se Ruml, byl to bývalý výhybkář ze Škodových závodů, taky blb, dej mu pánbůh věčnou slávu, už bude stejně taky mrtvý), nedá se nic dělat, málo na Vás ta převýchova působila, musíte mezi pracující lid. Tak mě nevzali. Tak jsem šel a potom jsem ještě skončil u zedníků, kde to bylo výborné, v Klatovech ve Škodovce. Tak potom jsem se tam tou dělnickou třídou jako opravil, tam byli slušní lidé, tam vcelku jsem byl známý. Tak mi dali posudek, že můžu studovat dál.

Jenže ten Ruml nechtěl, abych šel do třetího ročníku, všechno jste zapomněl, tam mně pomohl vlastně ten pozdější profesor Kos, náhodou viděl, že tam čekám na rozhodnutí, co bude. Povídá, co vy tady děláte, a já povídám, pane docente, já jsem přišel z vojny a rád bych studoval a soudruh Ruml mě nechce pustit, nejvýš do prvního ročníku, že jsem všechno zapomněl. A on povídá, nic se nebojte, on Ruml chodí z oběda pozdě, já dneska předsedám fakultní radě a já to vezmu na pořad jako první. Což taky se povedlo. Tak to šťastně dopadlo.

Ono by se dalo vypravovat dost, o těch chlapečích hlavně, mluvil jsem pořád jen o sobě, ale tam byly osudy některé opravdu strašlivé. Ale dalo se to přestát a myslím, že to byla vlastně škola života. Tam bylo takové pořekadlo, jak se člověk proti všemu obrnil, říkali jsme, nám už do zadku druhou díru nevyvrtají. Jinak ten život v lágru, jak jsem se už zmínil, měli s námi plány nedobré. Dozvěděli jsme se to víceméně nedopatřením, protože tadyhle ti naši instruktoři, velitelé, ti spolehliví poddůstojníci, ti si zase rádi nechávali za sebe v hospodě platit. Když byla vycházka, tak oni se vždycky k někomu přifařili a nechali si platit. Protože to bylo zadarmo, tak si vždycky dali, a když si dali, tak povídali. Jo a tak jeden, jen si nemyslete, že až přijdou Američani, to byla válka v Koreji, to byla skutečně velice napjatá

situace, že vás tady odsud osvobodí, nikam, půjde se pryč a pro každého z vás je kulka připravená.

Tak jsme si s kluky udělali takovou skupinku, domluvili jsme se, že nebudeme chodit na ty nácviky té evakuace. To byly nácviky evakuace. Tábor musel nastoupit na dvůr, ti ozbrojenci, ti spolehliví, ti stáli kolem s flintami, bajonety, samopaly. V patře baráku, který tam byl jeden patrový, byli taky, aby to měli pod dohledem, aby nenapadlo někoho něco dělat. Tak jsme se domluvili s kluky, jak už jsem říkal, nikdo nevěděl, kdo je na šichtě a kdo není na šichtě. Tak jsme se domluvili, že v případě nebezpečí na ty nástupy nebudeme chodit. Každý si našel nějaký úkryt, já měl úkryt na půdě, v tom patrovém baráku, a dva kluci měli úkryt na osvětové místnosti. Tam byly na té užší straně v rohu rámy z latěk a na těch byly našponované prapory, sovětský a československý. Tak oni že ten rám utáhnou, tam si vlezou a budou tam stát a počkají, až to všechno odejde z toho tábora. Což jednou taky začali zkoušet, když byl takový nácvik. Vlezli tam, jenže ozbrojenci přišli, otevřeli okna a měli výstřel tam na ty, co byli dole. Teď oni tam stáli v pozoru za těmi prapory a dobře to dopadlo, nepřišli na ně. A takovým způsobem se s námi počítalo, my jsme si říkali, utečeme do Beskyd. Tam někde vydržíme, nenecháme se vodkráglivat někde jako dobytkové, někde na pochodu smrti, protože s tím zřejmě počítali a to jsme se dozvěděli právě, protože tihle vlastenci, ti naši instruktoři se rádi napili. Tak to je tak ten život tam. Jinak vzpomínám na to jako na školu života. Vzpomínám na to, když potom jsme šli domů, tak jsem si říkal, vezmu si s sebou na památku přilbu. Protože kufr, my jsme měli vojenské kufry, ještě dřevěné, na kterých se sedělo na světnicích místo na židlích, jsme měli poslaný, tak jsem tu koženou přilbu, kterou jsem celou dobu nosil, dal do aktovky. Měli jsme aktovku, to poslali z domova potom, civil. Tak teď někdo přiběhl a říkal: „Kluci, na bráně šacujou.“ Když jsme měli jít na tramvaj, na vlak, tak jsem přilbu vzal a hodil jsem ji pod postel a nechal jsem ji tam, čehož lituji, protože to byla památka. Potom od těch zedníků jsem se tam dostal, to mě jako občistilo, že jsem dělal s pracujícím lidem.

2. rozhovor:

R. Š.: V našem prvním povídání jste říkal, že je pravděpodobné, že jste se dostal k PTP, protože jste moc mluvil, ale nikdy Vám nic oficiálně nebylo řečeno. To tedy ani posléze během působení u PTP?

O. R.: Nikdo mi nikdy nic neřekl, proč jsem tam byl, ani při tak zvané prověrce než nás pustili, tak mi nikdo neřekl, proč jsem tam byl. Zeptali se mě prakticky jenom na nacionále a vypadl jsem a prověřili mě. Nevím. I když potom, když jsem chtěl zpátky na fakultu, tak mně kádrovák řekl, vy jste se tam moc nenapravit, je ještě třeba, aby na vás působil pracující lid, musíte si najít nějaké zaměstnání. Zkrátka nechtěl mi říct, čili pustili, ale nevím, co mu tam napsali, měl štos papírů.

R. Š.: Říkal jste, že v Orlové Vám rozdali knížtičky s bezpečnostními předpisy a druhý den už jste šli pod zem. Proběhlo také nějaké zaškolení, kde by vám přímo ukazovali, jak se v té šachtě dělá?

O. R.: Ne, nic. Já potom sám z píce, když jsem dostal do Ostravy k zubaři, tak jsem si tam koupil Základy hornictví od profesora Stočese a z toho jsme se to učil, protože jsem věděl, že je třeba o tom něco vědět. Neřekli ani slovo, ani slovo.

R. Š.: Vyprávěl jste mi, že při té práci v dolech jste se naučil hodně odborných věcí, že to byla docela dřina. Jak bylo pro Vás těžké přeorientovat se na tu novou, fyzicky náročnou práci?

O. R.: Já jsem vcelku byl zvyklý, protože před tím, než jsem šel na vysokou školu, jsme byli dva měsíce s kolegy z gymnázia po maturitě v cihelně. A tam člověk právě tady tu práci jako se naučil, zvlášť vzpomínám na jednu takovou příhodu. My jsme dělali v hlíníku. Ač to bylo zakázané, ten dělník, co s námi dělal, tak nám ukázal, jak se podkopává ta stěna hlíny, aby potom spadla, aby se nemuselo kopat seshora dolů všechno. A říkal, až si to budete podkopávat, pozor, dole jak začnou padat kousky, tak utéct, protože to půjde za chvíli všechno. Já jsem normálně chodil do přípravy, do chodby, do toho budování chodby. Ale v neděli nás dávali na jiné pracoviště. A byl jsem taky jeden den ve stěně, to znamená, kde se přímo uhlí těžilo. Oni to podříznou pomocí šramačky, tu vrstvu uhlí a teď se to musí dobýt, naložit na dopravník a jde to pryč. A tam to bylo podříznuté a viděl jsem, jak odpadávají kousky, z toho podříznutého, a vzpomněl jsem si na Jánu, zalezl jsem za ten dopravník a v tom momentě to všechno spadlo. Kdybych tam byl býval zůstal, tak mi to padlo na nohy,

možná zlámalo nohy. Čili to byla moje taková příprava v té cihelně, ač se mi to moc nelíbilo, tak jsem se tam něco naučil pro budoucnost, aniž jsem věděl, že to budu potřebovat.

R. Š.: Kolik hodin denně jste byli nuceni pracovat? Byli jste nuceni také do přesčasů?

O. R.: Já chodil na 3 směny do té chodby a přesčasy tam prakticky nebyly, protože když se nepovedlo dokončit část toho cyklu v té partě, tak musela to dodělat ta, která přišla po ní. Ale přesčasy byly, chodilo se v neděli, nesmysl, pracovní neděle. Ty byly minimálně jedna měsíčně, spíš ob neděli. To se chodilo, ale to byla právě taková věc, že ten havíř náš do té přípravy v neděli nechodil. Tak nás vždycky dávali na práce, které jsme nebyli zvyklí dělat. Třeba transporty pohonu dopravníku, což byl stroj, který vážil nějakých 5 metráků, to se muselo třeba naložit na jednom patře, odvézt k šachtě. To jste tam měl někoho, kdo vás řídil, havíře, který šel na tu směnu a odvezl to na jiné patro. Takové věci, nebo do té stěny, jak jsem Vám říkal. Tak to byly ty přesčasy ve formě těch nedělí.

A jak dlouho jsme dělali? Mělo se dělat, třeba ranní směna, osm hodin, od šesti do čtyř nebo do dvou. Ale museli jsme tam být už v pět hodin na šachtě, museli jsme se převléct, teď to trvalo dlouho, než jsme sjeli a střídalo se přímo v klecích. Ta minulá šichta vyjížděla a my jsme sjížděli, čili ten havíř náš se potkal s tím svým, který tam byl před ním, a on mu řekl: Karel, máš navrtáno, nemáš navrtáno. Dal mu informace, jak ta situace tam vypadá, my jsme vyjížděli, až zase skončila, čili my jsme byli na tom pracovišti skutečně těch osm hodin. Čili z ranní směny na ranní směnu jsme šli tak v půl páté, protože se muselo půl hodiny jít na důl a z té šichty, ve dvě se jelo, osprchovat, umýt a jít, čili do toho tábora jsme se vraceli nejdřív tak před čtvrtou hodinou a to byl potom oběd. A potom nástup na vojenské zaměstnání.

R. Š.: Minule jsme se bavili o těch vycházkách, chci se zeptat, jestli jste někdy dostali volno na delší dobu, třeba na dva, na tři dny?

O. R.: To se jmenovalo opuštění ubytovacího prostoru a to bylo tak, že se to dávalo za odměnu, samozřejmě a dostal jste volno, když jste byl na ranní směně, když jste se vrátil v sobotu ze směny, čili někdy v ty tři hodiny, nebo po třetí hodině. Musel jste utíkat na tramvaj, převléct se do vycházkového, utíkat na tramvaj, která jela ve čtyři, abyste se dostal do Ostravy na vlak. A jel jsem domů za rodinou do Klatov, tam jsem měl maminku a tam jsem přijel v 6 hodin ráno, rychlíkem z Prahy, motorovým, to už tenkrát jezdil. Zpátky jsem musel jet v pondělí, zase někdy v 6 hodin ráno, abych se dostal na večer na noční směnu, která odcházela v 8 hodin z tábora, tak to už jsem tam musel být zase zpátky.

R. Š.: Tak to byl tak den.

O. R.: Prakticky den, hlavně byl člověk potom umořený a musel normálně jít do práce, nevyspalý a tak. Já jsem to dostal za tu dobu dvakrát. To vzpomínám, taky se mi stalo, že jsem jel z Prahy, musel jsem v Praze přesehat na Ostravu a stalo se mi, že tam byli naši romští spoluobčané rozvalení, jak byly staré vagóny, tak to byl společný velký prostor na jedné straně a na druhé straně byla kupé. Byli rozvalení na tom celém oddíle, leželi tam a já jsem stál z Prahy až do Ostravy. Šel jsem na noční šichtu, takže nebylo to žádné příjemné cestování. Já jsem ani potom neusiloval o to, abych domů jezdil, nestálo to za to. Nehledě na to, že člověk jim tím do ruky dával určitou možnost, že mohli říct, soudruhu, vy jste měl na hlavě čepici, když jste byl ve světnici, tak žádný opuštěák nedostanete. Nebo ruku v kapse, když jste šel po chodbě, tak žádný opuštěák nedostanete. Čili ani jsem se o to neucházel.

R. Š.: Co se týče těch velitelů, vy jste říkal, že někteří byli tedy docela solidní, někteří se chovali hrozně. Docházelo i k tomu, že by někomu vyhrožovali, dejme tomu fyzickou likvidací? Vy jste mi minule vyprávěl, jak říkali, že když přijdou Američané, budou mít pro každého kulku připravenou.

O. R.: To bylo neoficiálně v hospodě, když měl vypito desátník. Ale to bylo běžné, že při nástupu si někoho vybral, ten a ten přišel pozdě z vycházky, bude ostříhaný dohola, to byl oblíbený trest. To bylo: v životě se nedostanete domů, nejste vojáci, je třeba vás převychovat, abyste byli budovatelé socialismu a takové blboviny. To bylo, ale pokud se týče třeba fyzického násilí, to vím jenom o jedné věci, sice mě osobně se to netýkalo, ale měli jsme tam ševce. To byl kluk, vyučený švec, a ten místo vojenského zaměstnání seděl v takovém kumbálu v suterénu a tam natloukal cvoky do bot a spravoval boty. A to byl zajímavý člověk, o tom nelze vypravovat, on se živil jako kouzelník a uměl to, ale vyučený byl švec. Utekl do Itálie v osmačtyřicátém roce, vydával se za Žida, a když měl jít do Izraele, začala tenkrát arabsko-izraelská válka, ta první, tak se zhrozil a zdrhl. Italové ho chytli, zavřeli ho pro podvod, vydali ho a on byl rok zavřený za opuštění republiky a potom ho dali k nám. Tak ten tam ševcoval a ty obdobně smýšlející se tam scházeli, každý měl zutou botu, že mu tlučte cvoky. Ve volnu, to nebylo normálně, ale v osobním volnu, povídalo se a hrálo se na kytaru a on tam měl vyvěšený na zdi propagační plakát s mapou světa a jmenovalo se to Svět socialismu, svět míru. A teď tam byla Merkátorova projekce, ta Sibír je obrovská, Sovětský svaz tam byl obrovský a to bylo schválně tak vydané jako propagační plakát. On ho tam měl pověšený, někdo ho práskl, že se tam něco povídá. Tak ho chytli a obvinili ho, že chce utéct

a že se tím připravuje, že tam má pověšenou mapu světa, a zkrátka najednou se ztratil. Přišel za dva dny, hubu modrou. Povídá, hoši, já jsem spadl ze schodů. Oni si ho vzali obézet'áci, vyslýchali ho, nic mu ale nedokázali, protože nic neudělal. Ale tohle bylo násilí, o kterém jsem věděl ze strany obranného zpravodajství, že ho natloukli, aby jim pověděl, kam chtěl utéct, podle té mapy světa, zřejmě. Tak to byla jediná věc, ale jinak násilí nějaké tělesné nebylo.

R. Š.: Minule jste říkal, že po službě v dolech jste nakonec skončil v Klatovech ve Škodovce u zedníků a až potom jste se vrátil ke studiu. Ovlivňovalo působení u PTP nějak Váš život i po studiích? Myslím to v tom smyslu, jestli se na Vás třeba někde koukali skrz prsty, jestli jste měl dále problémy?

O. R.: Jedině pozitivně. Příklad: Dělal jsem marxismus-leninismus a ten přednášel nějaký Štern a den předtím dělal kroužek, kde byl kolega pětépák Zdeněk Viktora, který byl u lehkých. Přišel tam a teď on tam říkal ty blbosti z ekonomie a on mu povídal: „Soudruhu docente, já Vám to řeknu, jak to je, já to neznám, nemám k tomu žádnou náklonnost, já jsem sloužil u PTP.“ A on nemrkl ani na jedno oko a dal mu to. A duše dobrá, Zdeněk, dej mu pánbůh věčnou slávu, povídá: „Ale to nic není, to sem zítra přijde takový velký tlustý a ten celou tu dobu ležel v takové nízké škvíře a kopal uhlí a házel lopatou.“ Přijdu tam, to jsem nevěděl tohle. Přijdu tam a Štern mi dal otázku, něco úplně banálního, za chvíli druhou, zase úplně něco banálního, dobré, napsal mi to, měl jsem to.

Další den přijdu na přednášku, Zdeněk tam a povídá, jakpak jsi dělal marxismus, já povídám: „Člověče, to ti bylo úplně hladký, on na mně vůbec nic nechtěl.“ A on mě vypravoval, že se za mě přimluvil, tak to vlastně bylo příznivé ovlivnění toho, že jsem byl v tom PTP.

Možná, nevím. Možná, že taky hrálo určitou roli, protože potom po promoci jsem dostal umístěnku do Chebu. A přišla za mnou jedna kolegyně, jmenovala se Valčíková a povídá: „Hele, ty jsi kluk, já mám jít do Aše, byl bys tak hodný, vyměnil si to se mnou, ty si tam spíš poradíš.“ Tak jsem si to s ní vyměnil, šel jsem do Aše. A to jsem nevěděl, že to o mně vědí, že jsem byl u toho PTP.

Až teď, dávno po listopadu, jsem se setkal s naším interním primářem a on říkal: „Představte si, on mně ten Novotný, to byl ředitel polikliniky, vůbec neřekl, že jste byl u pětépáků.“ Čili to šlo s vámi a mně to vcelku nevadilo, já jsem tam byl v Aši vcelku spokojený. Potom se mi

povedlo sehnout a dostal jsem se do Švihova na obvod. Ale rodina, prostředí výborné, všechno, ale věděli to o mně. Ale nijak to proti mně neuplatňovali. V tom zaměstnání.

R. Š.: A s tím souvisí moje poslední otázka. Když došlo k Pražskému jaru a byl založen Svaz PTP, tak vznikaly různé rezoluce, požadovala se rehabilitace příslušníků, odškodnění, možnost seznámit se s kádrovými posudky a podobně. Angažoval jste se tenkrát nějak?

O. R.: V tom Pražském jaru ne, on totiž nebyl čas. Oni to chlapi udělali. Já tady mám časopis, kde je report o prvním sjezdu, právě o tom, co říkáte. Zakládali to, ale nestihli naštěstí podat žádost o registraci na Ministerstvo vnitra. Čili nedopadlo to třeba jako u toho Klubu 231, kdy to vedení celé potom pronásledovali po příchodu Rusů. Oni to nestačili podat. Já jsem se nestačil nějakým způsobem angažovat, nehledě na to, že jsem měl tolik práce, že jsem ani nemohl. Byl jsem na obvodě sám, tak s těmi pětápáky jsem začal až po listopadu.

R. Š.: A za normalizace byli ti lidé také ve spojení?

O. R.: Byli, ale neoficiálně, scházeli se, měli třeba schůzku v hospodě nebo tak, některé roty se scházely celou tu dobu, co se rozešly. Já jsem byl z Klatov jediný, o kterém vím, že byl u PTP těžkého. V Klatovech nikdo kromě mě nebyl.

Ke mně chodili pacienti, třeba Burián z Řezkovic, ten byl u PTP, byl na šachtě a potom šel normálně na šachtu do Nýřan. Byl kulak. Když přišel, tak neměl na vybrání, buď do JZD, nebo na šachtu, tak šel na tu šachtu, protože se to na vojně naučil. Ale já jsem o nich nevěděl. Nebo Sedláček ze Švihova, ten byl u lehkého. O Ingeduldovi jsem věděl, ten rukoval v dubnu 1951, já až 1. října. To byl kamarád z gymnázia. A o Karlu Kozákovi, ale ten je bohužel mrtvý. Nijak jsme se neorganizovali, nescházeli jsme se. Ale některé ty roty se scházely, nebo aspoň části těch rot. Neoficiálně, bez organizace.

5. Jaroslav Karl

1. rozhovor:

R. Š.: Dobrý den pane Karle, jsem rád, že jste s naším rozhovorem souhlasil. Mohl byste tedy, prosím, odvyprávět Váš životní příběh? Můžete začít zeširoka, třeba i dobou před nástupem do PTP.

J. K.: Já bych začal opravdu stručně, ale přímo až od narození. Já jsem se narodil v Plzni, otec se přestěhoval s námi s rodinou sem do Klatov, když mi byly asi 3 roky, a tady jsem potom prožil celou dobu až do roku 1948. To znamená někdy od roku 1933, 1934. A studoval jsem tady na gymnáziu a po maturitě, kterou jsem, což je úplná ironie, mohl složit jediné proto, že se za mě postavil v té době, to bylo hned po únoru, komunistický poslanec profesor Vítovec, ředitel nový, který tady nastoupil v únoru 1948. Jinak mě bylo oznámeno po písemných pracích, že nebudu připuštěný k maturitě jako živel buržoazní.

Pak jsem šel do Budějovic do semináře, tam jsem byl dva roky, pak zavřeli všechny semináře a já šel do Prahy na rehabilitační školu. Ta byla čtyřletá a byla nakonec stažená do jednoho roku. Přednášky od rána od osmi do dvanácti, od jedné do šesti, i v sobotu, tehdy ještě byla pracovní sobota. A teprve na konci toho studia, když jsme už měli skládat zkoušky maturitní, jsme se dozvěděli příčinu, proč ze čtyř roků jeden a proč máme používat ke studiu vysokoškolská skripta. A proč se musíme učit jednoduché amputace končetin, zažívání ran. Důvod byl jediný, měli jsme jít do týlu do tehdejší Severní Koreje, která válčila s Jižní.

Hned třetí den po maturitě jsem dostal předvolání na vojnu, k pětápákům pochopitelně. Já jsem ještě byl tak drzý, že jsem šel tady na vojenskou správu a říkám: „Prosím Vás, proč k PTP, když jsem zdravotník a vy potřebujete zdravotníky u normálního útvaru?“ Teď mi tam začal něco koktat, bylo mu to zřejmě blbě. Nakonec jsem šel k PTP.

Nastoupil jsem do Libavy, na ten základní výcvik, tam jsme byli asi měsíc nebo dva měsíce, to už si nepamatuju. A po tom základním výcviku, já tomu říkal, vpravo vbok, vlevo vbok, čelem vzad, nějak se tam nepracovalo, jenom vysloveně tady to. Po tom měsíci nebo dvou jsem byl převelený do Šternberka na Moravě, tam jsme pracovali na vojenské stavbě, byla to nějaká továrna na zbraně. Pamatuju si, že tam mimo vybudování té továrny, té budovy celé, jsme taky budovali – v kopci je to tam – dlouhý tunel, pak jsme se dozvěděli, že to měla být zkušební střelna pro dělostřelecké náboje.

Tam jsem začal dělat u zedníků a potřebovali tam asi za měsíc nějakého elektrikáře. Už tam byli nějací dva, potřebovali ještě třetího. Já se přihlásil a do konce té vojny, než mě po roce zatkli, jsem dělal elektrikáře. To znamená rozvodné sítě po celém tom areálu, zapojování transformačních stanic, prostě naftové motory, agregáty na výrobu elektřiny. A tam bylo zajímavé jedno. Velitel náš byl bývalý vládní voják z doby protektorátu, který se ocitl na italské frontě a přeběhl k Američanům a vrátil se potom s americkou armádou. A poněvadž byl zřejmě taky politicky nespolehlivý, tak ho dali jako velitele těm pětépákům. A my jsme se dozvěděli, že sice byl v americké armádě, ale jako kuchař. Ten vždycky měl řeči, když já jsem byl, tak jsem musel jít takhle a takhle, prostě dělal chytrého, zkušeného.

Tam byla dobrá věc na začátku u mě, asi po 14 dnech jsem se hlásil, že chci v neděli na mši svatou. A on říkal, to není možné, já jsem říkal: „Jak, že není možné, to je zaručeno v naší ústavě.“ To ho zarazilo, já jsem říkal – ha, tak je vyhráno. Taky jo, dostal jsem povolení, ale jenom, když tam ještě půjde několik dalších a půjdeme v útvaru do kostela a pak zase nazpátek. Samozřejmě se přihlásila spousta kluků, kteří šli do hospody. Do kostela jenom nějací dva tři. A po mši svaté zase útvar a pochodovali jsme do kasáren nazpátek. Byla tam ale jedna zajímavá věc, že ten velitel si zřejmě byl dobře vědom toho, že tam má lidi, kteří ho svou inteligencí převyšují, to byli vesměs vysokoškoláci, nebo z větší části, z takových sedmdesáti procent. Byli tam zahraniční vojáci nejenom ze západu, z Anglie, ale i z východu, svobodovci, kteří se jim nějak znelíbili, dokonce tam bylo několik komunistů, takže zůstávali komunisty i tam, přestože jasně věděli, že jsou politicky nespolehliví. Školení jsme tam mívali také pravidelně a tam jsem se mimo jiné dozvěděl, že západní Čechy osvobodila sovětská armáda, vojáci oblečení do amerických uniforem a mluvící anglicky.

R. Š.: To je zajímavá teorie...

J. K.: A tadyhle toto vykládal děckám za komunistů, ale ještě asi rok nebo dva roky po válce, jeden učitel.

R. Š.: V hodinách dějepisu?

J. K.: Ano, v základní škole. Děcka tomu věřila, pochopitelně, pan učitel to musí znát. Co dalšího tam zajímavého [...] Zase typické pro toho velitele, samozřejmě v neděli tam nebyl, a když odcházel v sobotu, tak už mu museli kuchaři připravit maso a nějaké ještě další věci, aby mohla jeho manželka udělat doma oběd. To bylo pravidelně vždycky v sobotu, s balíkem odcházel domů.

R. Š.: Můžete říci, jak se k vám velitelé chovali?

J. K.: Tam byl jenom on jako velitel a pak politický pracovník a to byl nějaký četař základní služby a zřejmě převelený od normálního útvaru. To znamenalo, taky nebyl nějak moc dobře spolehlivý. Ten nám vykládal nesmysly [...] A jednou, to už bylo nějak ke konci, co jsem byl na té vojně, přišel za mnou do skladu, elektro, co jsem měl věci a prohlížel to tam všechno. Já tam měl na studium věci z teologie. A tak kouká, prohlíží, nic neříkal a odešel. Já jsem si říkal, aha, tady už něco se chystá proti mně. Já věděl, že už jdou po mně. Věděl jsem, že budu zatčený. Měl jsem ale ještě možnost i tamodtud dostat se na západ, jenomže jsem nechtěl jenom proto, že byl do té naší ilegální práce zatažený i můj švagr. Ten byl důstojníkem tady někde ve Slaném, myslím. Voják. A to jsem věděl, že jeho už v žádném případě nemohu dostat za hranice, a tak jsem to riskl. Říkal jsem si dobré, vyslýchat nás budou a já co budu moct, tak vezmu na sebe a on to pochopí, až ho budou vyslýchat, že není v tom tak namočený, jak oni si myslí. A to se mi povedlo, potom když mě zatkli a vyslýchali. Takže to byl důvod, proč jsem neutekl, i když jsem mohl.

Ještě taková zajímavost jenom, že tam prakticky k vojsku brali každého, do té základní služby, ať měl IQ jakékoliv. Byl tam klučina, Slovák, kterého jsme museli učit, vpravo v bok, vlevo v bok. Nakonec se nám to povedlo metodou seno – sláma. Do jedné ruky seno, do druhé ruky sláma. To bylo seno vpravo v bok, sláma vlevo v bok, pak obráceně. Vlevo v bok sláma, až se to naučil bez té slámy. Že na to vlevo v bok se točí na jednu stranu, vpravo na druhou stranu.

Když byly potom pozdě už vycházky jednotlivců, tak taky jednou měl vycházku v sobotu, byl večer, nebyl tam, v neděli nikde, v pondělí nikde, tak se nás ten velitel ptal, jestli nevíme, kde by mohl být. Tak někdo mu tam říkal, kde asi by mohl být, a tak tam poslali esenbáky, jestli tam je, byl tam, tak ho přivedli. Vyprávěli nám, že ho našli na dvoře, na nějaké vesnici, v nějakém hospodářství. Na dvorku špalek a vedle hromadu dříví a štípal tam dříví. Když potom se ho vyptávali, co to znamenalo, proč tam byl, tak řekl, že tam byl za jednou děvčicí, a když se ho ptali, proč zase nešel v tu sobotu nazpátek: „Pán velitel, veď ona byla taká pekná, čo som mal robiť.“ Dali mu tam prostě štípat dříví, viděli, co je to za chlapa, tak ho hned zneužili. Tak takoví lidé prostě museli být u těch mimořádných útvarů. Já jsem tomu říkal elitní sbor ČSSR.

Pokud jde o ten pracovní režim, tak to bylo jako normální zaměstnání. Dělal se, aby se dělalo, jak to bylo zvykem za komunistů. Práce se nějaká udělala, něco se vykávalo, a jestli to

bylo takové nebo makové, to bylo jedno. Příklad toho, měl jsem tam jednu transformační stanici, tu hlavní, která rozváděla proud z elektrárny, vysoké napětí, 220. A chtěl jsem o velké kapacitě, oni mi tam dali menší, já jsem protestoval. Říkám si – to nemá cenu, to za chvíli bude zničený, pokud to vůbec nevybouchne. Ne, ne, no tak jsem to zapojil a bylo vyřízené. Asi za nějaký měsíc, kdy jsem zapojil všechna možná pracoviště a stroje, tak to vyplivlo. Potom se to pomalu začalo zchlazovat, já to samozřejmě vypnul. Druhý den se to rozskočilo a říkal jsem tomu civilovi tam, podívejte se, takhle to vypadá, to může jednou bouchnout a někdo to tady odnese. Ne, to je dobré. Asi za tři dny znovu začalo tam hučet, třást se, já měl štěstí, já byl nějakých možná patnáct dvacet metrů od toho, něco jsem tam dělal a ten transformátor bouchl, to vylítlo do vzduchu všechno. Pak to bylo dobré, pak tam dali nový. Ale prostě někdo řekl, to je ten druh transformátoru o takové kapacitě a tím to pro něj končilo, nepřemýšlel, aby si spočítal, co všechno to musí utáhnout. Jinak z toho života tam [...]

R. Š.: Třeba jaké bylo ubytování, v jakých jste bydleli podmínkách?

J. K.: To bylo dobré, my jsme bydleli v polovině budov, v budovách, které zabralo vojsko psychiatrické léčebně. Půlka budov byla psychiatrie, polovina bylo vojsko. Na těch pokojích normálně žádné dvojáky, jednoduchá lůžka, jenomže narvaný jedno vedle druhého pochopitelně, ale jinak nic zvláštního.

Na jídlo se chodilo do jídelny, to bylo opravdu dobré tam a jídlo vařili také dobře kluci, uměli to prostě, i když si velitel musel vždycky nakrást [...] To jsem se divil, to bylo jenom pár kluků, kteří už zřejmě z domova byli zvyklí nasávat, si nosili alkohol prostě tvrdý. Kolikrát to dopadlo blbě na pracovišti. Mohli se zranit, tak se uklidili prostě a bylo vyřízeno. Pak se probudil, když byl konec směny, a odtáhli jsme ho.

Taky jsem tam dal dohromady pěvecký kroužek, pak se dal dohromady ještě muklovský orchestr, opravdu, bylo to sice malinké složení, ale byly tam housle, bylo tam čelo, trubka, harmonika, buben, ještě tam bylo něco, už si nepamatuju. A tak jsme zpívali různé písně, hlavně chtěli na nás prostě ty socialistické. Na to jsem se vykašlal a zpívali jsme jenom národní nebo takové ty písně v tom moderním stylu. Rozezpíval jsem to na čtyřhlasý sbor, první a druhý tenor, baryton, bas a později potom jsem rozezpíval doprovod pro ty nástroje. Jsme si prostě hráli, pak jsme jezdili na různá místa, když byly nějaké ty oslavy, tak jsme tam chodili hrát.

Jednou si taky pamatuji, to bylo na nějaký Den učitelů. Tak jsme tam taky odehráli, odzpívali, mezitím bylo nějaké to řečnění a na konci tam potom vystoupil nějaký ten učitel a říká: „Soudruzi a soudružky a nyní zazpíváme Internacionálu.“ A teď čekal, že my spustíme. My mlčeli. Nejenomže jsme nechtěli zpívat, ani jsme to neuměli. Tak začal sám takhle mávat rukama a zpívat internacionála, já nevím jak dál, jenomže dál to on také neuměl, ti také nezpívali, tak jenom mával a něco hejkal. To jsme se nestačili chechtat.

Jednou na Silvestra nás pozval nějaký ředitel nebo vedoucí jednoho kina v Olomouci, bylo to největší kino tam, já nevím, pro kolik set to bylo lidí. Abychom udělali silvestrovský program, s tancovačkou. Na tancovačku si tam pozvali nějaký ten orchestr, tak jsme to tam začali nějak kolem osmé hodiny večer. Tak program už nám došel se zpíváním a ještě nám říkal ten vedoucí, jestli bychom tam takhle něco nepověděli, nějaký ten vtip nebo něco. Tak kluci to taky připravili, jenomže už jim to docházelo, tak jsme to pak udělali tak, že dva utíkali ze scény k rádiu a nakonec jsem se od nich dozvěděl, že ty naše stanice nebyly k ničemu, tak začali poslouchat Němce západní, Mnichov. A vždycky něco si tam poslechli a šli na scénu. Opovídali to, okecali, lidi byli spokojení, tleskali, chechtali se a mezitím druzí už poslouchali a já jsem něco zase s kluky zazpíval. A takhle to šlo i mezitím s tancováním až asi do 3 nebo do 4 do rána. Takže jsme hráli na Silvestra, vykládali vtipy ze západu imperialistické. Jinak nemůžu říct nic tak zvláštního, co by tam bylo.

R. Š.: Jak dlouho jste byl u PTP?

J. K.: Rok. Bez asi dvou nebo tří dnů rok. Přišli na mě páni z ministerstva lásky a dali mi naše – vaše a už jsem byl v kriminále.

R. Š.: Můžete klidně něco říci i o té ilegální činnosti, do které jste byl zapojen.

J. K.: Já nevím, jestli by to stálo za to, poněvadž to už jsem říkal, bylo to v rozhlase, bylo to v televizi a dva nějaké různé prameny na internetu. A to já myslím, že by bylo zbytečné o tom mluvit.

R. Š.: Dobře, tak já to zkusím dohledat na internetu, jestli se mi to podaří.⁴⁷

---

⁴⁷ Podrobně vyprávěný životní příběh pana Karla jsem dohledal zde: <https://www.youtube.com/watch?v=qkiTwgWdpKk>

J. K.: Říkám, dvě nebo tři různé. Jedno dával tady soused a asi za tři nebo čtyři dny nato mu přišlo e-mailem: „Ty hovadiny si nech pro sebe.“ [...] Nepochopili někteří, nebo to byl vysloveně někdo, kdo prostě stál za naší rodnou stranou, a tak ho to naštvalo.

To víte, tam seděli tehdejší význační představitelé komunističtí, já tam byl s Husákem, jsem seděl.⁴⁸ To byl přesvědčený ideový komunista, který například, a myslel to dobře, mi řekl: „Víš, já si, Jardo, věřících vážím, ale já je hrozně lituju.“ Já říkám: „Gusto, proč?“ „Poněvadž jsou podvedení kněžími, kde mohl už svět být, kdyby nebylo těch kněží. Já kdybych měl tu moc, tak bych je dal všechny zlikvidovat.“ A on to myslel upřímně ve prospěch lidstva. To nebyla zloba nebo nenávist. To bylo jeho přesvědčení, že by prospěl celému lidstvu. Tak daleko to došlo u něj. A nakonec, když umírá, tak volá k sobě kněze a vrací se do církve. Podobně jako Masaryk, ne? Když byl už v důchodu potom, v Lánech na zámku, tak si tam zval pravidelně jednoho františkánského kněze, nějakého pátera Urbana, a tam spolu prostě diskutovali. A já jsem se právě od něj dozvěděl v kriminále, že nakonec požádal o přijetí nazpátek do církve.⁴⁹ Přijal svátosti a za několik dní pak zemřel. Taky chlapík, který opravdu přemýšlel. On nakonec už za svého života, ze začátku měl tu určitou averzi vůči církvi, to bylo to jeho známé – církev ano, Řím ne. Prostě tím chtěl vyjádřit tehdy v tom Táboře, když to pronesl, že nic nemá proti věřícím a zvláště nic proti katolickým věřícím, ale že má výhrady proti Vatikánu. Později to nakonec zmírnil, že ne s každým rozhodnutím Vatikánu ohledně církve souhlasí. [...]

Když jsem se ptal toho pátera Urbana, proč to nikdy nezveřejnil, nebo aspoň v té době, tak mi říká: „Nebylo to vhodné, víš, jaká byla situace tehdy politická, a to by nebylo dobře, tak jsem neříkal nic.“ Říkal jsem si, klobouk dolů před tebou.

R. Š.: Ještě jsem se chtěl zeptat, zda jste se zúčastnil během Pražského jara v roce 1968 formování Svazu PTP?

J. K.: Ne, ne, to já už jsem byl potom v Bechyni ustanovený jako farář a to jsem tam měl práci svoji, jenom sem jezdili z Budějovic pétépáci vždycky informovat, co a jak se kde dělo.

R. Š.: Takže jste byl v kontaktu s těmi ostatními?

J. K.: Přímo ne. Jenom jsem byl asi dvakrát nebo třikrát na nějakých těch srazech, ale jinak nic. Byl jsem jenom řadovým členem, nic jiného.

---

⁴⁸ Narátor hovoří o svém pozdějším věznění.

⁴⁹ Zde myslí Husáka.

2. rozhovor:

R. Š.: Při našem prvním setkání jste mi říkal, že hned třetí den po maturitě jste dostal předvolání na vojnu k PTP a že jste se šel na vojenskou správu zeptat proč, když jste vlastně zdravotník a ti jsou spíš třeba u normálního útvaru. Bylo Vám někdy oficiálně řečeno, proč Vás k PTP přiřadili?

J. K.: Ne, nikdy oficiálně ne. Prostě politicky nespolehlivý, jako všichni ostatní, co byli u PTP. A pochopitelně mě překvapilo, že tam byli i západní letci, že tam byli z východní fronty, co přišli s generálem Svobodou. Byli názorově asi odchylní od naší rodné strany, tak museli jít k PTP, aby neškodili v armádě.

Ještě jednu věc jsem si vzpomněl, jen tak mimo. Taky tam byl prasečinec, několik prasat tam bylo a ty měl na starosti důstojník československé armády. Nic jiného nedělal, než si musel starat o prasata, tak byl spolehlivý.

R. Š.: Také jste mi říkal, že když jste byl převelený do Šternberka na Moravě, pracoval jste tam nejdřív na vojenské stavbě a potom jste tam dělal elektrikáře.

J. K.: Taky na té stavbě.

R. Š.: Proběhlo předtím nějaké zaškolení o bezpečnosti práce nebo něco podobného?

J. K.: Nic.

R. Š.: Stal se Vám během působení u PTP nějaký úraz?

J. K.: Ne, ne, říkal jsem jenom to s tou trafostanicí.

R. Š.: Dostal jste někdy volno na delší dobu, třeba na dva, tři dny, aby Vám umožnili navštívit rodinu?

J. K.: To jsem si vlastně vydupal hned ten první rok na Vánoce, pod záminkou, že si chci přivést housle, abych mohl hrát s orchestrem. Tak jsem byl asi tři nebo čtyři dny. Ale na Boží hod už jsem musel být zase v útvaru. To bylo jediné, kdy jsem byl doma. Jinak žádnou dovolenku jsem nedostal.

R. Š.: A balíčky Vám mohly chodit?

J. K.: Já o ně nežádali. Víím, že tam chodily normálně dopisy, balíčky, všecko.

R. Š.: Pak jste mi také říkal, že jste tam měl věci na studium teologie a velitel je u Vás viděl. Jak to tam vůbec bylo s osobními věcmi, jako byly třeba deníky, knihy, skripta? Mohli jste je tam mít, bylo to nějak kontrolováno?

J. K.: Kontrolováno nebylo vůbec nic. Opravdu vůbec nic. I kdyby tam měli atomovku, tak nikdo to nezkontroloval. Lhostejné úplně. To jak tam přišel za mnou, to už bylo těsně před tím zatčením a to jsem věděl, že je už instruovaný, aby prohlédl, co a kde mám, jiný důvod tam nebyl.

R. Š.: Říkal jste, že v jeden moment jste už věděl, že po Vás jdou a budete zatčený. Od koho jste se to dozvěděl, jaké jste měl indicie?

J. K.: To bylo zase až tady od Klatov, přes jednoho taky bývalého pracovníka, člena té skautské organizace Černý lev, který potom také pracoval dál, po roce 1948, ale nebyl zavřený. A ten to prostě všechno monitoroval. Měl zase známé i na StB. Takže já měl pořád zprávy, jak to vlastně vypadá.

R. Š.: Říkal jste, že jste měl možnost se i od PTP ještě dostat na západ, ale neudělal jste to, protože do vaší ilegální práce byl zapojený i Váš švagr. Jakým způsobem by se dal útěk zrealizovat?

J. K.: No, přes východní Německo. To byl v Praze jeden kněz a ten měl nějakou cestu prostě přes to východní Německo na arcibiskupství v Berlíně a tam odsud potom do západního Berlína. Tak dost chlapců se dostalo takhle přes to biskupství za západ.

R. Š.: Můj poslední dotaz se týká Vaší ilegální činnosti. Vy jste byl členem skupiny Černý lev, která pracovala proti režimu, a měl jste na starosti dění v církvi. Za Vaše největší protistátní provinění bylo považováno to, že jste rozvážel ilegální Pastýřské listy. Já jsem se chtěl zeptat, zda jste se mohl nějakým způsobem na ilegální činnosti podílet i během působení u PTP? Byl jste tam s někým v kontaktu?

J. K.: Ne, to nešlo vůbec. I když jsem se dostával na ty neděle ven, tak nebylo to možné. To bych jen zbytečně upozorňoval civilisty, kteří by za mnou přicházeli, poněvadž jsem byl i tam hlídaný, což jsem se dozvěděl v kriminále nakonec. Byl tam jeden taky z té naší skupiny, který byl zavřený, ale krátce jenom, a taky ještě před zavřením mě byl navštívit. A na základě jeho výpovědi potom, to on mně vykládal, co všechno jsem dělal u pětépáků, tak vlastně zjistili i takové věci. Prostě podepsal spolupráci a asi po roce byl propuštěný. Já se mu

nedivím, on byl vysloveně na nervy, zbláznil se. Takových bylo víc, i v té naší organizaci. Jeden dokonce potom přišel za mnou a říkal mi rovnou, že z těch a z těch důvodů prostě to podepsal a že nic konkrétního, z čeho by mohli být ostatní obvinění, nikdy neřekl a to mluvil pravdu. Takže si z toho PTP tam nešlo nic nijak zjišťovat blíž.

6. Václav Pokorný

1. rozhovor:

R. Š.: Dobrý den, pane Pokorný, rád bych Vás požádal, abyste začal vyprávět svůj životní příběh. Můžete začít, jak chcete, zeširoka, o svojí rodině, proč jste se vůbec k PTP dostal a tak dále.

V. P.: Narukoval jsem v září do kasáren ve Kdyni. Po dvou měsících základního výcviku udělali poplach v noci, nástup na auta. Nikdo jsme nevěděl, kam pojedeme. Až po cestě už byly nějaké dohady, že to budou asi uhelné brigády a taky to tak dopadlo. Zastavila nám auta v kasárnách ve Zbůchu. Tam nás dali do řady, odpočetli nás asi kolem padesáti, že půjdeme ještě kousek dál, těch padesát, a nějací že tam zůstanou. Těch padesát nastoupilo na auta a zastavili až na Krimichu. Tam jsme vystoupili a velitel, který nás měl na povel, nám zvěstoval novinu, že budeme mít domov na určitou dobu v kasárnách. A to byly takové boudy už napůl spadlé.

R. Š.: Takže ubytování nebylo moc dobré?

V. P.: Ubytování bylo velmi špatné. Druhý den jsme šli do práce.

R. Š.: Jakou práci jste dostal po nástupu, čím jste byl pověřený?

V. P.: První dva dny jsme fáráli dolů, ale nedělali jsme, jenom nám to tam ukazovali v té šachtě, jak to tam vypadá.

R. Š.: Takže něco jako zaškolení?

V. P.: No, to bylo takové jako zaškolení, dva dni. Třetí den už jsme začali pracovat. Podmínky tam byly na začátek úplně tragické, hlavně tam bylo horko. Dali nám práci při dopravě vozíků s uhlím a zase prázdné zpátky. No a tak to pokračovalo.

R. Š.: A jak dlouho jste přibližně na tomto místě pracoval?

V. P.: Já jsem tam pracoval celou tu dobu. Celou tu dobu, co jsme v té Tlučné byli, tak jsem tam pracoval.

R. Š.: Takže po tom zaškolení jste tam pobývali přibližně tři čtvrtě roku?

V. P.: No.

R. Š.: A práce byla tedy pořád stejná?

V. P.: No u dopravy většinou. Po tom tři čtvrtě roce už nebylo v těch barákách možno bydlet, tak nás odveleli do toho Zbůchu, kde jsme byli celou vojnu, až do konce vojny.

R. Š.: A ve Zbůchu byla práce zase podobná?

V. P.: Skoro všichni jsme dělali u té dopravy, akorát pár jich bylo u starých horníků jako pomocné síly, u uhlí, do vozíků nakládat. A teď by to chtělo asi o té vojně celkově.

R. Š.: Můžete, určitě.

V. P.: Co se týče vojenských věcí, ty byly po šichtě. Byl výcvik beze zbraně, tu jsme už odevzdali v kasárnách. Když jsme se stěhovali, tak už jsme zbraň neměli a ten výcvik bez té zbraně to bylo něco šíleného. Samé vpravo v bok, vlevo v bok a pochodem vchod a nic jiného jsme neuměli, protože ani voják se nic jiného neučí. Jenom se zbraní.

R. Š.: Zdůvodnili Vám, proč jste se k PTP dostal?

V. P.: Postupně jsme se dozvídali, proč u PTP sloužíme. Já jsem se tam dostal pravděpodobně proto, že rodiče měli asi dvacet dva hektarů půdy a byli vedení jako kulaci.

R. Š.: Říkáte, že jste sloužil až do konce ve Zbůchu...

V. P.: Ty dva roky a dva měsíce byly prakticky pořád stejné, fárání, po fárání výcvik beze zbraně zase pořád.

R. Š.: Vůbec jste za celou tu dobu nedostali zbraň?

V. P.: Za celou dobu jsme žádnou zbraň nedostali.

R. Š.: A můžete třeba říci, jak se k vám chovali velitelé?

V. P.: Velitelé se k nám chovali různě. Některý byl docela solidní a některý byl jako hovado.

R. Š.: A když mělo dojít k ukončení Vašeho působení u PTP, jak to probíhalo potom?

V. P.: Asi měsíc před nástupem do civilu začalo přesvědčování, že je málo uhlí, jestli bychom tam nezůstali aspoň rok. Kdo to podepsal na rok, dostal se domů po třech letech. Kteří jsme to nepodepsali, tak zase za měsíc byl nábor – tentokrát na dva roky.⁵⁰

R. Š.: Takže se vám to vojenské cvičení prodloužilo?

V. P.: Co to podepsali, tak po těch 2 letech šli do civilu. A ti, co to nepodepsali, mimořádné cvičení, měsíc.

R. Š.: Jak toto mimořádné cvičení probíhalo?

V. P.: Normálně.

R. Š.: Práce byla pořád stejná, šlo jenom o ten název?

V. P.: Práce pořád stejná.

R. Š.: A po tom měsíci?

V. P.: Po tom měsíci zase nábor, ale to už bylo takové jako vyhrožování, že když to nepodepíšeme, že tam budeme až třeba do konce života. Tak to už šlo do tuhého, já jsem v tu dobu byl už ženatý, měl jsem děcko a už mě to skoro otravovalo celkově. A tak jsem to po 2 měsících podepsal na 3 roky.⁵¹

R. Š.: Takže jste musel podepsat, že budete ještě 3 roky těžit uhlí a ve Zbůchu jste zůstal pracovat i po vojenské službě jako občan?

V. P.: Jako občan. Kdo to nepodepsal, už jich bylo pár, tak je odveleli.

R. Š.: Odveleli je na jiné místo?

V. P.: Byli odvelení někam jinam, ani nevíme kam.

R. Š.: A vy jste tedy ve Zbůchu zůstal i s rodinou?

V. P.: Já jsem tam zůstal, dostali jsme tam byt, a tak jsme se tam nastěhovali i s rodinou. Byl jsem tam jako normální občan.

---

⁵⁰ Tato část byla upravena ve spolupráci s narátorem (narátor chtěl opravit své původní sdělení).

⁵¹ Tato část byla upravena ve spolupráci s narátorem (narátor chtěl opravit své původní sdělení).

2. rozhovor:

R. Š.: Minule jsme si povídali o tom, jak byla práce náročná, že tam byly špatné podmínky, velká horka, kolik hodin denně jste byli nuceni pracovat?

V. P.: Pracovní doba byla 8 hodin, ale nedodržovala se. Za měsíc takových sto hodin navíc.

R. Š.: To tedy nebylo oficiální, ale nutili vás do toho?

V. P.: Musel se plnit plán, tak se obden dělala tuplovka.

R. Š.: Bylo to pro Vás těžké přeorientovat se na novou práci, protože doma jste pracoval v zemědělství?

V. P.: Museli jsme pracovat v zemědělství od malička, tak nám to ani nepřišlo, že bychom dělali.

R. Š.: Dostávali jste někdy volno na delší dobu, třeba na dva na tři dny?

V. P.: Na opuštěák, to většinou bylo den a něco na cestu.

R. Š.: Mohli jste tedy navštěvovat rodinu?

V. P.: Mohli tak nanejvýš jednou za měsíc, když se sekala dobrota.

R. Š.: Minule jste říkal o ubytování, že tam byly špatné podmínky, že to byly polorozpadlé boudy, jak tam bylo zajištěno stravování?

V. P.: Stravování tam bylo poměrně dobré, protože tam ještě zůstala kuchařka, jako v civilu, tam pomáhala nebo vařila. Pomáhala asi, aby to nevypadalo, že tam vařila jenom ona.

R. Š.: Obsahovala strava dostatek ovoce, zeleniny?

V. P.: O tom není ani řeč, ale jinak stravování poměrně dobré. Ale zelenina a ovoce to vůbec neexistovalo.

R. Š.: Měli jste povolené balíčky z domova?

V. P.: Oni nám tam toho moc poslat nemohli. Tak jednou za 2 měsíce přišel balíček, ten se stejně rozdal mezi kamarády.

R. Š.: Stal se Vám během působení u PTP nějaký úraz nebo postihla Vás nějaká nemoc?

V. P.: Ne, nestal, byly tam úrazy, ale já jsem náhodou neměl úraz.

R. Š.: Takže ani nemůže posoudit, jaká tam byla lékařská péče?

V. P.: Lékařská péče, já tam ani nepamatuju, u té naší roty, že by byla.

R. Š.: Ještě jsem se chtěl zeptat na jednu věc. Minule jste říkal, že někteří velitelé byli docela solidní, chovali se k vám relativně dobře, ale někteří nikoliv. Vyhrožovali vám, nebo jak se k vám chovali ti „špatní“ velitelé?

V. P.: No tak vesměs vyhrožovali, hlavně tím, že nás nepustí v čase, který nám náleží, domů.

R. Š.: Vyhrožovali vám třeba i fyzickou likvidací?

V. P.: Vyhrožovali nám hlavně tím, že tam budeme dlouho, na vojně. Někteří i vyhrožovali fyzicky.

R. Š.: Ovlivnilo působení u PTP nějak Váš život, koukali na Vás někde skrz prsty, měl jste problémy v dalších zaměstnáních?

V. P.: Trvalo to tak dlouho, že jsem si hnedle na to zvykl. Ta horničina trvala celkem 5 let, tak si na to člověk zvykl, že by to málem dělal, protože to finančně bylo výhodnější.

Když jsem se vracel do zaměstnání, v kterém jsem byl vyučený, tak to byly dost velké problémy a nadhazovali, že jsme byli u PTP, takoví jako nepřátelé režimu, ale potřebovali mě v tom obchodě, tak mě vzali.

.

7. Štěpán Královec

Pan Královec mi při našem předchozím telefonickém rozhovoru sdělil, že si svou výpověď připraví, na úvod našeho setkání mi ji přečte a já se ho poté mohu zeptat na doplňující otázky. Náš rozhovor se tak uskutečnil pouze v rámci jednoho setkání.

Š. K.: V podstatě bych vypověděl asi takto: Vesničku, ve které jsem s rodiči a sourozenci bydlel, osvobodila v roce 1945 americká armáda. Jako šestnáctiletý mladík jsem obdivoval americké vojáky, kteří se stali pro mě symbolem hrdinství a svobody, což jsem neskrýval při žádné příležitosti. Při styku se členy ČSM, soudruhy z KSČ či členy místního národního výboru. Do ČSM jsem odmítl vstoupit a spolu s dalším svým chováním jsem stal osobou podezřelou. V únoru 1948 byla v našem domě provedena prohlídka. Zabavili mi ilegálně držené zbraně, byl jsem zatčen a umístěn do vyšetřovací vazby. Moji vazbu i následné mírné odsouzení ovlivnil matčin příbuzný, který pracoval ve funkci na okresním národním výboru. Mimo zbraní mi byl zabaven fotoaparát, dárek od vojáka US armády, a jednooký dalekohled, dárek mojí kmotry.

Po příchodu z vězení jsem byl rozhodnut uprchnout za hranice. S kamarádem jsme naplánovali odchod. Při cestě k hranicím, při vzpomínce na rodiče i mladší sourozence, jsem si svůj odchod rozmyslel. Kamarád odešel sám. V téže roce mi rodiče předali hospodářství a já jsem se domníval, že hospodařením si zajistím obživu. Plánované komunistické hospodářství mi tuto představu dokonale zvrátilo.

V roce 1950 začala socializace naší vesnice, bylo založeno JZD. Osobně jsem se zdráhal přihlášku podepsat. Ale když mně MNV odmítlo dát povolení k odprodeji dvou kusů dobytka, tak jsem nakonec přihlášku podepsal.

Dalším důvodem mého zařazení k PTP bylo moje dlouholeté přátelství s o 12 roků starším kamarádem, Martinem K., který byl obviněn z převádění přes hranice. Kamarád byl zatčen, odsouzen, jeho rodina vystěhována do vnitrozemí. I já jsem se stal osobou podezřelou, i když mi nebylo nic prokázáno.

K mému zařazení k PTP mi také pomohl výrok, který jsem pronesl při příležitosti předvolání na národní výbor, který zněl: „Když kobyla dodělává, nejvíc kope.“ Bylo to ode mě poněkud předčasné tvrzení. Komunistický režim trval ještě dalších 40 let.

Dne 1. 10. 1951 jsem nastoupil vojenskou základní službu k 3. pomocnému technickému praporu do Karviné. Po třech týdnech výcviku beze zbraně jsem byl zařazen do dolů na přímou těžbu uhlí.

Když mi otec v roce 1952 těžce onemocněl, což bylo potvrzeno nemocnicí, požádal jsem o dovolenku, kterou jsem sice po úpěnlivých prosbách obdržel, dovolenku jsem musel napracovat a slova velitele „na pohřeb budeš chtít dovolenku znova“ plně vystihovala atmosféru doby. Vojna v PTP byla velice těžká, fárání pod zem, po 8 hodinové práci bývaly pořádky, politická školení, mnohdy noční poplachy, které však později ustaly. Tyto noční poplachy i pochody se projeví v nižší těžbě uhlí, neplnil se plán. Vedení dolu i naši velitelé byli sankciováni. Při vojenské službě v PTP bylo nejhorší povědomí, že jsme bezprávní a na vojně na neurčito.

Dne 24. 11.1953 jsem byl vyzván na tak zvanou prověrku. Bylo mi nabídnuto zrušení politické klasifikace „E“ za předpokladu, že podepíšu pracovní závazek na tříletou práci v dolech. Bylo mi opět vytknuto moje přátelství s Martinem K., oznámeno stanovisko MNV mojí domovské obce, kde bylo doporučení mého dalšího setrvání v PTP. Komise tento požadavek neakceptovala a domluva zněla ve smyslu, abych si vážil důvěry, kterou jsem prověrkou získával, a zařadil se do procesu budování nové společnosti.

Svůj závazek pracovat v dolech jsem po návratu do svého bydliště předložil referátu práce ONV. Referent mi smlouvu odebral se slovy: „Žádné doly, do JZD půjdeš.“ S pohružkou trestního stíhání při nesplnění příkazu. Po této hrozbě mi nezbylo nic jiného, než nastoupit do úpadkového JZD, které mělo pracovní jednotku 3 koruny, zálohu polovic, to je korunu padesát. V důsledku odebrání mladých lidí do průmyslu byl nedostatek pracovních sil. Plodiny, které byly na naši oblast naplánovány, nereflektovaly na bonitu půdy, stávalo se proto, že se mnohdy neklidilo ani to, co se zasel. Vzpomínám na jednu schůzi členů našeho JZD. Při projednávání neplnění dodávek se jedna soudružka vyjádřila k současné doživosti krav a navrhla, aby se do stáje zakoupilo rádio. Prý to v Sovětském svazu také dělají a krávy potom, když hraje hudba, více dojí. Na to jsem se dal do smíchu a řekl: „Dokud budeme krmit plesnivou slámu a nedáme kravám hodnotné krmivo, nemůžeme čekat vyšší doživost, podle přísloví Dej krávě do držky, ona ti dá do dížky.“ Na to reagoval předseda místní organizace KSČ slovy: „To je on, ten rozvraceč, ten potřebuje zavřít.“ Taková byla tehdy situace, nejen v JZD, ve kterém jsem pracoval, ale v mnohých dalších v republice.

Byla to pro mne i moji rodinu bída a utrpení. Situace se zlepšila až po 10 letech, kdy bylo JZD, ve kterém jsem pracoval, delimitováno do státního statku.

Nyní jsme přešli k doplňujícím otázkám:

R. Š.: Můžete přiblížit, jak vypadala práce v dolech?

Š. K.: Na dole, na kterém jsem pracoval, byl to důl Prezident Gottwald v Horní Suché, jsem byl zařazen, jelikož jsem menší postavy, do práce v nízké sloji. Tam jsme dostali nákoleníky. Než jsme nastoupili, než jsme sfárali, to bylo vlastně v rámci toho třítydenního výcviku beze zbraně, aby se utužila kázeň, bylo jednodenní školení a to bylo na to fárání. Takže vlastně za jeden den jsme měli pochopit to, co se učňové učili tři roky.

R. Š.: Takže to bylo vlastně takové zaškolení v rámci jednoho dne?

Š. K.: V rámci jednoho dne, takové kurzy jenom, takové zaškolení, budete tam s nimi, dostanete se jako pomocníci k havíři a takovým způsobem. Já jsem se dostal taky jako pomocník k havíři. A byl jsem zařazen do té nízké sloje, kde ten havíř pracoval, tam jsme dostali určitý počet metrů a to bylo od 80 do 120, 140 centimetrů, takže jsme dostali nákoleníky, na ruce jsme dostali taky náloketníky a takovým způsobem jsme tam vlastně pracovali. Krátké lopaty, sbíječku a to bylo vlastně celé. Tam byla šramačka, ta podřízla to uhlí a teď ten zbytek jsme museli tamodsud dostat. To byly zase další směny, ty dělaly výdřevu. Provoz třísměnný, dvě směny těžily a třetí směna dělala výdřevu. V takovém prostředí jsme tam vlastně pracovali.

R. Š.: Bylo pro Vás těžké přeorientovat se na tuhle novou práci?

Š. K.: Jistě, jistě. Nakonec pokud se týče mě a těch dalších chlapců, kteří byli vlastně zvyklí na fyzickou práci, tak jim to ani tolik nepřišlo. I když i mezi nimi byly případy, že tam sfárali jednou a víckrát už je tam nikdo nedostal, i když jim hrozili nebo byli zavření. Zkrátka už i tam plakali a měli záchvaty nervové a už je tam nikdo nedostal, tak je museli nechat na povrchu. My, kteří jsme to zvládali, tak jsme fárali dál. A pokud se neplnil plán, tak se pracovaly neděle, dělaly se přesčas. To vám může potvrdit, kdokoli tam byl.

R. Š.: Pracoval jste u PTP celou dobu na jednom místě?

Š. K.: Ne, já jsem dostal potom revmatickou horečku a byl jsem v nemocnici. A po příchodu jsem byl přeložený na Důl československé armády v Sovinci a to bylo v červenci roku 1953.

R. Š.: Stal se vám nějaký úraz během působení u PTP?

Š. K.: Já jsem úraz neměl. Zažil jsem jednou, začalo se to valit, takový jako zával, tak jsme museli tamodsud utéct. Napřed jsme tam pracovali s těmi havíři, potom později jsme museli sami vydolovat určitý kus, to byla norma. Tu jsme museli splnit. Když bylo potom málo té výdřevy, tak to bylo špatné, protože tam ta hornina sedá. Dělat potřebu jsme museli chodit do závalu. Ta půda zase měla snahu dál pracovat, padá to dolů, zase se to spojuje s tím, co bylo vydolované. Dlouho to tam nezůstává otevřeno. Tam odsud se vyberou ty železné stojky, co se dávaly; před pás se dávaly železné stojky, do závalu se dávaly dřevěné stojky. Používá se to dřevo, tak zvaná dolovina nebo klapy, ty jsou řezané z té doloviny, mají jednu stranu říznutou. Prkna se dávají do určité vzdálenosti, vzdálenost třeba metr, když jich bylo málo, tak se to muselo dávat potom na delší vzdálenost, to už bylo potom nebezpečné. Takže ten tlak jak působil, tak se to třeba prolomilo.

Ti staří havíři říkali, že nejvíc jsou ty závaly, když se země točí. Já nevím, jestli je to tak, nebo je to pověra, o půlnoci země jak se otáčí, tak že to je nejvyšší tlak. V té době se stávaly ty největší závaly a neštěstí. Já sám vím o jednom neštěstí ve vedlejší sloji.

R. Š.: Jak to bylo s volnem? Vy už jste říkal, že jste dostal volno na dva tři dny, když jste chtěl navštívit rodinu.

Š. K.: To bylo ve výjimečných případech.

R. Š.: Říkal jste, že Vám to dovolili, když byl tatínek nemocný, a že jste si to musel tedy napracovat?

Š. K.: To jsem musel napracovat a to ještě nebylo jenom tak, protože to záviselo na plnění plánu. Pokud se týče těch velitelů, ti byli propojení se šachtou a ta šachta, ředitelé a náměstci, ti tlačili na velitele, aby ta buzerace vůči těm vojákům nebyla taková, aby měli sílu a mohli pracovat v tom dole. Ne aby se dělalo politické školení nebo noční pochody nebo něco takového.

R. Š.: Jak se k vám chovali velitelé?

Š. K.: Na mě si zasedl nějaký polocikán, nějaký desátník Dlouhý, tak ten mi odpíral vycházky. Měli jsme vůči sobě takovou nějakou antipatii. Dostal jsem vycházku a bylo to před kinem, prý jsem ho špatně pozdravil, tak mě tam nechal, musel jsem se postavit do pozoru, pořadovým krokem a zdravit ho. A tak jsem tam běhal a zdravil ho. Samozřejmě tam byli lidi, chodili do kina, tak na to koukali. Když se vyřádl, tak mi vycházku zrušil a nařídil mi vrácení do kasáren, tím to bylo odbyté.

A druhý to byl nějaký četař Kačic, Slovák. To nebyli nějakí inteligentní lidé skutečně a navíc toto chování umožňoval i celkový pohled na ty pětápáky, to měli i ti velitelé v sobě. Ti velitelé většinou tam byli takoví, kteří se něčím provinili, nemohli být v té armádě, ti vlastně nám dělali velitele. Jestli jste se díval na toho Švandrlíka, co napsal Černé barony, tak hodně toho tam bylo nadneseného, ale něco tam v tom bylo.

R. Š.: Nadávali vám někteří z velitelů nebo dokonce vyhrožovali fyzickou likvidací?

Š. K.: Vyhrožovali, to je samozřejmé. Měli jsme tam takového nějakého svobodníčka, takový malý byl, ještě menší než já, krucifix a ten nás tam péroval. Jednou jsme mu dali takového hobla a nejenom hobla. On si stěžoval a neuspěl a potom přestal. Tak si představte, když jste po šichtě nebo odpočíváte po těžké práci a oni vás vzali na výcvik další, to byla vlastně buzerace, ne? Tak jsme byli potom unavení a nesli jsme to těžce. Nerad na to vzpomínám. Potom v tom civilním životě to bylo vlastně to samé. Skutečně velice málo se nás dostalo, jako pětápáků, na ty studie nebo něco. Já jsem měl potíž i holky dostat do školy. Ta starší se učila velice dobře. Do zemědělství půjde. Učit? Ani náhodou. Do zemědělství do JZD. A ona tak chtěla studovat ekonomickou školu, měla jednotky. Ani náhodou, nic takového. Od doktora dostala potvrzení, že je slabé konstrukce, v tom JZD to je práce na polích za každého počasí, takže to není nic příjemného. Tak měla potvrzení, že tu práci nemůže zastávat, vykonávat, kdepak, málo platný. Já jsem říkal, alespoň do té továrny aby ji pustili, tam si oddělá osmihodinovou pracovní dobu a dostane tam třeba nějakou lehčí práci. Když už se nemůže dát vyučit, tak aspoň tady to. Chodil jsem prosit ty členy národního výboru, až po druhém zasedání většinou jednoho hlasu jsem ji tam vlastně dostal. Ta druhá musela jít pracovat do zemědělství. Takový to byl život. A já jsem skončil v tom JZD, pak to teda přešlo do státního statku. Tam jsem nějaký čas zastával funkci technika, základ jsem měl, nedochodil jsem tedy tu školu hospodářskou, ale nějaký základ jsem měl, takže jsem dělal toho technika, asi dva roky na tom státním statku. A když jsem dostal ponejprv výplatu 1360

korun, tak jsem si myslel, bůhví co mám. Skutečně to bylo něco, takové peníze mít. V JZD se zkraje vydělávalo korunu padesát na jednotku a k tomu když se vydělalo čtyřicet, šedesát korun za měsíc, tak to bylo vlastně celý. Kdyby člověk neměl záhumenku a krávu, tak nebylo nic. Takže mám na to skutečně velice špatné vzpomínky. Potom do toho zase začali vrtat, místní národní výbor, místní organizace KSČ, jak to přijde, že já můžu dělat toto. Že jsem režimu nepřátelský živel. Já jsem v šestapadesátém roce byl zavřený znova, vyšetřovací vazbou, schvaloval jsem maďarský puč. Víte o tom něco?

R. Š.: Samozřejmě. Ale abych se vrátil zpátky k PTP, jak tam vypadalo ubytování?

Š. K.: My jsme už nebydleli ve starých lágrech po Němcích, tam byly ty štěnice, my už jsme potom dostali ty nové ubikace. Už to bylo jiné, už to bylo takové nějaké kulturní, ale ti chlapi, co narukovali před námi, ti to zažili. Já jsem vlastně měl narukovat o rok dřív v padesátém roce, vzhledem k věku. Jenomže mi dali odklad na žádost toho JZD, že mě tam potřebují. Tak jsem tam musel být a narukovat až o rok déle.

R. Š.: A co se týče stravování?

Š. K.: Stravování šlo, bylo celkem dobré, oni nás potřebovali živit, abychom mohli dělat. To stravování, na to si stěžovat nemohu. Mohu si stěžovat akorát na to, že když jsem třeba nesnášel špek, nebo něco takového, tak nedalo se nic dělat. Nic jiného jsem nedostal, tak nakonec jsem ho snědl, bylo mi blbě.

R. Š.: Třeba nějaké ovoce, zelenina, bylo ve stravě obsaženo?

Š. K.: Dělali tam fazole, hrách, tohle se dělalo.

R. Š.: Balíčky z domova byly povolené?

Š. K.: Ty mohly být, kdo měl, tak se podělil, když se dostal balíček, tak jsme se podělili s těmi druhými. Jinak to tam prohlíželi, bylo to otevřené.

R. Š.: A osobní věci, jako knihy nebo deníky, to jste tam mohli mít?

Š. K.: Já jsem si přinesl několik knih, vzal jsem si je s sebou už na vojnu, většinou mi to politruk přebral, zabavil mi to, ukradl, bylo to odbyté.

R. Š.: Psát si deník nebo něco podobného bylo dovoleno?

Š. K.: Tak to bylo kontrolované. To bylo kontrolované, otevřeli kufr, prohlédli kufr, to bylo takhle každý týden.

Pokud se týče toho, jak jsem vykládal, když jsem se dozvěděl, že mám být odvolaný z funkce technika, tak já jsem vlastně požádal sám o zproštění funkce, napsal jsem si takový předávací list, ještě ho mám tady.⁵² Nechal jsem udělat inventuru, že předávám farmu v pořádku a šel jsem jezdit traktorem. Dostal jsem nového Supra a jezdil jsem s tím Suprem, to byl Supr 50 a to jsem jezdil krátce. Na statku byl velice dobrý agronom, se kterým jsem si rozuměl, byl to nějaký inženýr Běhounek. Velice dobře jsme si rozuměli. Přišel za mnou, povídá, víš co, já bych potřeboval tady udělat těžkou mechanizaci, já bych tě pověřil, že by si tam měl tu těžkou mechanizaci, ty stroje. Jezdili byste po farmách a dělali byste s tou těžkou mechanizací, já ti přidělím určité lidi. Takhle jsme se domluvili. To byl velký statek, to bylo několik farem, 6 nebo 7 farem.

R. Š.: Říkal jste, že Vás zkoušeli přesvědčit, abyste zůstal na té šachtě jako horník?

Š. K.: Jenomže mi to roztrhal a já musel jít dělat do toho JZD, jinak trestní stíhání.

R. Š.: Takže po Vás chtěli podepsat, abyste tam zůstal a těžil uhlí?

Š. K.: Na základě toho jsem dostal prověrku, jinak bych tam byl sloužil dál. Protože ten předseda, ta místní organizace, ti chtěli, abych tam byl, ten mi vyhrožoval, budeš na vojně jako za Marie Terezie. Předseda národního výboru. Málem jsem to tam podepsal.

R. Š.: Ovlivnilo působení u PTP Váš další život ještě nějak jinak?

Š. K.: Dostal jsem potom tu četou, docela se nám vedlo, tu jsem vedl půl druhého roku. Potom přišel šedesátý osmý rok. A já jsem onemocněl. Přes známého, nějakého inženýra, jsem se dostal do plzeňské vojenské nemocnice. Dělali mi tam dvě operace a na základě toho jsem se dostal potom z toho pryč. Zase mě chtěli sundat tady z toho, abych nedělal toho vedoucího té čtyry. V šedesátém osmém přišlo uvolnění, dostal jsem se pryč z JZD. Pak jsem 22 let jezdil jako řidič nákladáku, osobáku, nákladáku, něco takového mám za sebou. Opravdu jenom fyzickou práci, řekněme mimo toho půl druhého roku, co jsem dělal funkci toho technika.

Tady při té četě, nejenomže jsem vedl tu četou, měl jsem tam šest lidí, měli jsme kombajny, měli jsme ty pásáky, dělala se orba, kombajnovalo se, rozvážel se hnůj. Já jsem pracoval s nakladačem, zároveň jsem vedl celou tu četou, musel jsem rozepsat práci, dohodl jsem se

---

⁵² Narátor se vrací k vyprávění o svých osudech po propuštění z PTP.

vždycky s tím agronomem, s tím inženýrem. Na týden jsme si vždycky rozvrhli práci, já jsem tu práci zase rozdával těm chlapcům, měli jsme sraz, každý den jsme někam vyjeli a dělali tu práci, která byla potřeba. Takovým způsobem to bylo. A potom přišlo tady to, měl jsem ty operace, dostal jsem se výš, pracoval jsem jinde.

R. Š.: V roce 1968, během Pražského jara, byl založený Svaz PTP, který žádal o revizi procesů, zveřejnění kádrových posudků. Angažoval jste se tam také nějak?

Š. K.: Tenkrát jsem tam nebyl, já jsem měl těžké operace, mně uřízli 12 centimetrů střeva u konečníku, pak jsem dostal jako komplikaci zánět slepého střeva a to slepé střevo mně prasklo, takže já jsem vlastně dostal zánět pobřišnice. Ještě teď po té revoluci, ještě jsme tam byli s jedním chlapcem, taky jsem dělal místopředsedu PTP v Domažlicích.

R. Š.: Takže jste se začal angažovat ve Svazu PTP až po revoluci?

Š. K.: Ano, od toho devadesátého roku. Jinak větší kontakty nebyly, když to zkraje začalo, nebylo to dobré, neměli jsme to dobré ani u těch vládních představitelů jako pétépáci. Ti nám vlastně nechtěli, pokud se týče Klause, ten nám nechtěl nic dát. Já jsem tenkrát psal do Svobodné Evropy, aby to redaktoři Svobodné Evropy nějak posoudili. Já jsem třeba kritizoval to, že členové Obrody dostali mnohonásobně větší odškodné a my vlastně jako pétépáci jsme dostali velice málo. Klaus se k tomu vyjádřil negativně, opravdu nechtěli. Tak na základě toho, jak jsem psal do té Svobodné Evropy, tak Svobodná Evropa vysílala pořad, v archivu se to rozhodně najde, já mám napsané, kdy jsem to tam posílal, mám tady ještě to, co jsem tam psal. Všechno mám dokladované. Na základě tohoto vysílala Svobodná Evropa to, na co si vlastně stěžují pétépáci.

8. Jak to tedy bylo

Na předchozích stranách byly zachyceny vzpomínky pamětníků, kteří působili u PTP a stali se tak přímými účastníky sledovaného historického problému. Z mého pohledu vnímám každého jednotlivce jako svébytnou poznávací hodnotu a nechci se v souladu s „doktrínou“ orální historie snažit obsah jejich sdělení zobecňovat, protože za největší přednost orální historie považuji autentické zachycení individuálních prožitků. Přesto si myslím, že by práce byla o některé zajímavé srovnání, důležité pro ucelení celkového názoru, ochuzena, kdyby v této fázi skončila. Pokusím se zde tedy získané výpovědi v rámci několika okruhů porovnat, a to jak mezi sebou, tak s historickými poznatky a fakty získanými z písemných pramenů. Nechci zde tvrdit, že postřehy narátorů musí být vždy objektivnější než ty získané historiky z dalších pramenných zdrojů. Mohu však podotknout, že u většiny mých narátorů byla v jejich výpovědích znát poměrně velká „protřelost“ životem, byla z nich cítit velká míra vyzrálosti a často i komplexnosti pohledu. Pravděpodobně to je velkou měrou způsobeno úctyhodným věkem narátorů, kteří již dovedou vnímat věci s odstupem, částečně i s nadhledem a nevidět svět pouze a jen černobíle.

Důvod přiřazení k PTP

Jak ukazují vyprávění aktérů, sami „pétépáci“ se ve většině případů zřejmě nikdy oficiálně nedozvěděli, proč byli k pomocným technickým praporům přiřazeni. Pan Pokorný říká, že se k PTP dostal pravděpodobně proto, že rodiče vlastnili 20 hektarů půdy a byli vedeni jako kulaci. Pan Richter se nikdy důvod svého zařazení nedozvěděl, ani při následné prověrce. Domnívá se však, že zkrátka – jak se říká – moc mluvil a jeho otec byl navíc lékařem. Ačkoli tehdy argumentoval tím, že je jeho přiřazení k PTP jednak nezákonné podle branného zákona a jednak i pro společnost nevýhodné, protože už do něho stát investoval peníze, které by měl vrátit tím, že bude vykonávat službu lékaře, nebylo mu to nic platné. Pan Karl se o své budoucí příslušnosti k PTP dozvěděl už před nástupem a ani jemu nepomohla argumentace, že zdravotníci jsou spíše zapotřebí u normálního vojenského útvaru. Taktéž jemu nebylo sděleno, z jakého důvodu byl k PTP přiřazen. Tento častý jev potvrzuje ve své knize *Pomocné technické prapory – o jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci* i Jiří Bílek: „Většina vojáků poslaných k PTP nevěděla, jaký druh vojenské služby jim byl určen, a obvykle spíš jen tušila, co toho bylo příčinou.“⁵³

---

⁵³ BÍLEK, Jiří, *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, Praha 2002, s. 86.

Náročnost pracovního režimu

Pan Karl charakterizuje pracovní nasazení takto: „Dělalo se, aby se dělalo, jak to bylo zvykem za komunistů. Práce se nějaká udělala, něco se vykávalo, a jestli to bylo takové nebo makové, to bylo jedno.“⁵⁴ V tomto případě je to zřejmě dáno také tím, že pan Karl pracoval většinu svého působení u PTP jako elektrikář a přeci jenom neabsolvoval tu nejnamáhavější fyzickou práci přímo při těžbě jako ostatní narátoři. Co se týče vnímání obtížnosti práce ve výpovědích ostatních narátorů, pan Richter mluví o tom, že to byla sice dřina, ale naštěstí byl už na podobnou práci zvyklý, protože před nástupem na vysokou školu pracoval po maturitě dva měsíce v cihelně. Pan Pokorný byl zvyklý pracovat odmala v zemědělství, tak podle jeho slov bylo možné práci v dole zvládnout. Jeho slova potvrzuje pan Královec, který říká, že jemu ani ostatním, kteří byli zvyklí na fyzickou práci, to výjimečně náročné nepřipadalo. I když, jak dodává, i mezi „pétépáky“ z jeho útvaru byly případy, že pod zem sfárali pouze jednou a víckrát už je nikdo do dolu nedostal ani přes hrozby, že budou uvězněni. Někteří z nich dokonce plakali nebo měli nervové záchvaty. Lze tedy souhlasit s názorem Petra Vaníčka, že pracovní nasazení v útvarech PTP nebylo žádnou procházkou rozkvetlým sadem, ale namáhavou dřinou, a to zvláště pro ty, kteří na manuální práci do té doby nebyli zvyklí.⁵⁵ Pan Pokorný i Královec měli bezpochyby výhodu ve zkušenosti s prací v zemědělství, to samé lze říci díky brigádě v cihelně i o panu Richterovi.

Jiří Bílek v publikaci *Pétépáci aneb Černí baroni úplně jinak* uvádí, že povinností vojáka bylo odpracovat denně osmihodinovou pracovní směnu (192 hodin měsíčně). Na požadavek příslušného závodu ovšem mohl velitel zvýšit celkový počet odpracovaných hodin o 240, ani to však nebylo v praxi často dodržováno a nucená práce přes čas se stala součástí „převýchovy“.⁵⁶ Toto potvrzuje vyprávění pana Pokorného, který uvedl, že pracovní doba sice byla osmihodinová, ale obden se kvůli plnění plánu musela dělat „tuplovka“, tudíž nucené přesčasy dělaly navíc kolem 100 hodin měsíčně. Jasně zde tedy vidíme, že limit 240 hodin byl v tomto případě překračován mnohonásobně. Pan Královec rovněž potvrzuje, že pokud se plán neplnil, přesčasy se dělaly. Pan Richter přesčasy dělat nemusel, často však byl nucen pracovat i v neděli.

---

⁵⁴ Srov. rozhovor s panem Karlem výše.

⁵⁵ VANÍČEK, s 48.

⁵⁶ BÍLEK, Jiří, *Pétépáci aneb Černí baroni úplně jinak*, s. 66.

Bezpečnost práce

Konečné číslo počtu úrazů za dobu existence PTP, které zmiňuji na začátku práce, myslím hovoří samo za sebe. Pan Karl poukazoval ve své výpovědi na to, že nebylo nic neobvyklého, když někteří na pracovišti požívali alkohol. Jiří Bílek tak ve své knize *Pomocné technické prapory – o jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci* tak pravděpodobně oprávněně konstatuje, že mnohé úrazy nepochybně souvisely s nízkou kázní, která u PTP byla.⁵⁷ S tímto názorem ovšem ve svém článku *Pracovní úrazy u PTP* nesouhlasí František Holec, který poukazuje na to, že jednou ze skutečných příčin bylo kromě náročnosti práce hlavně nedostatečné nebo vůbec žádné zaškolení.⁵⁸ I pan Karl dodává, že u jejich útvaru neproběhlo žádné školení o bezpečnosti práce. Stejně tak tomu bylo v případě pana Richtera, který dostal pouze brožuru s bezpečnostními předpisy a následně si z vlastní píce obstaral knihu *Základy hornictví*. Pan Královec absolvoval pouze jednodenní školení, pan Pokorný dvoudenní. Při působení u PTP naštěstí nikdo z narátorů k úrazu nepřišel, tudíž se u nich ani nedají analyzovat jejich příčiny. Nicméně pravdou je, že za takovou krátkou dobu školení se skutečně jen stěží dalo pochopit to, co se učňové v oboru hornictví učili 3 roky.

Velitelé

Pan Pokorný poukazuje na to, že velitelé byli různí. Výstižně dodává: „Některý byl solidní a některý byl jako hovado.“⁵⁹ Podobně situaci hodnotí František Voráč, který poukazuje na různé typy velitelů od lidských až po „nelidské“ a od tátovských typů až po tyrany. Poznává také, že u nižších velitelů šlo mnohdy o primitivy, někdy i negramotné, vylévající si na podřízených vztek, který museli pociťovat při styku s většinou vzdělanými mladými chlapci.⁶⁰ O tomto problému hovoří téměř stejně všichni narátoři. Pan Karl poukazuje na to, že jejich velitel si byl dobře vědom toho, že měl v útvaru lidi, kteří ho svou inteligencí převyšovali. Také pan Královec potvrzuje, že nešlo o příliš inteligentní osoby. Pan Richter dokonce jako František Voráč hovoří o tom, že někteří z nich neuměli ani číst, a tak žádali vždy někoho z podřízených, aby předčítal. František Holec ve svém článku *Potlačování lidské důstojnosti u PTP* hovoří o tom, že mezi důstojníky či poddůstojníky se našli i ti s lidskou tváří a lidským jednáním, ovšem dále upozorňuje, že naopak mnozí se snažili

---

⁵⁷ BÍLEK, Jiří, *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, s. 140.

⁵⁸ HOLEC, František, *Pracovní úrazy u PTP*, s. 12.

⁵⁹ Srov. rozhovor s panem Pokorným výše.

⁶⁰ VORÁČ, s. 23.

programově snižovat lidskou důstojnost příslušníků PTP.⁶¹ To potvrzuje například i vyprávění pana Královce, který vzpomíná na to, jak ho velitel nechal kvůli údajně špatnému pozdravu běhat před kinem a zdravit ho. Pan Královec dodává, že k oblíbeným trestům patřilo ostříhání dohola (důvodem byl například pozdní příchod z vycházky). Skutečnost, že velitelé praporů dávali vojáky často stříhat dohola, potvrzuje ve své knize i Petr Vaníček.⁶² Pan Richter uvádí dokonce i jeden případ fyzického násilí.

Ubytování

Jiří Bílek ve své knize *Pomocné technické prapory – o jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci* uvádí, že ubytování příslušníků PTP zůstalo po celou dobu jejich pobytu na vojně až na nepočtené výjimky velmi špatné.⁶³ V rámci svědectví našich narátorů hovoří podobně pan Pokorný, který objekty k bydlení charakterizuje jako „napůl spadlé boudy“. Pan Richter hovoří o příšerných podmínkách v opouštěném hostinci po Němcích s tím, že mýt se na začátku října museli v potoce. Oproti tomu pan Karl uvádí, že ubytování v budovách, které zabralo vojsko psychiatrické léčebně, bylo relativně dobré. Podobně hovoří i pan Královec, který mluví o poměrně kulturních ubikacích. Toto je však spíše výjimka, neboť i Mečislav Borák píše, že šlo nejčastěji o staré objekty bývalých zajateckých a internačních táborů s nevyhovujícím vybavením, obvykle umístěných přímo poblíž dolu.⁶⁴ Podobně se vyjadřují i další autoři.

Stravování

Pan Karl, pan Pokorný i pan Královec popisují stravování shodně jako dobré, oproti tomu pan Richter označuje stravu jako chatrnou a podotýká, že v případě neplnění normy alespoň na 80 % procent dostávali pouze základní dávku potravin. Miloš Klang ve svém článku *Ponižování lidské důstojnosti* uvádí dokonce případy, kdy „pétépáci“ z důvodu neplnění normy dostávali pouze chleba.⁶⁵ Jiří Bílek se tohoto problému dotýká opět v knize *Pomocné technické prapory – o jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, kde uvádí, že toto snižování přídelu jídla při neplnění pracovní normy nemělo (na rozdíl od jiných postihů a trestů) oporu v žádném předpisu ani vnitřní normě a bylo s velkou pravděpodobností

---

⁶¹ HOLEC, František, *Potlačování lidské důstojnosti u PTP*. In: *Tábory nucené práce a další projevy perzekuce 1948–1954*, Opava 1991, s. 63.

⁶² VANÍČEK, s. 53.

⁶³ BÍLEK, Jiří, *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, s. 104.

⁶⁴ BORÁK, 86.

⁶⁵ KLANG, Miloš, *Ponižování lidské důstojnosti*. In: *Svědectví o organizaci a životě PTP*. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze, Praha 2003, s. 23.

svévolným rozhodnutím velitele a formou šikanování.⁶⁶ V tomto ohledu pomáhal panu Richterovi a ostatním „pétépákům“ z jeho útvaru jejich havíř, který jim nosil domácí jídlo. Co se týče například balíků z domovů, pan Karl potvrzuje, že balíčky mohly chodit. Pan Pokorný dodává, že jejich obsah se většinou rozděl mezi kamarády. Pan Královec říká, že obsah zásilek byl kontrolován. Pouze pan Richter uvádí, že balíky s potravinami byly zakázané, a když chtěl někdo někomu něco poslat, musel tak učinit prostřednictvím jejich havíře. Fakt, že v některých případech velitelé zakazovali balíky přijímat, potvrzuje v citované knize i Jiří Bílek.⁶⁷

Lékařská péče

Z našich narátorů o lékařské péči zajímavě hovoří zejména pan Richter. Kdo navštívil ošetrovnu, nedostal 14 dní žádnou vycházku. Tak se mělo zabránit tomu, aby vojáci chodili na ošetrovnu, případně byli práce neschopní. Pan Richter proto přestal na ošetrovnu chodit, a když měl nějaký zdravotní problém, tak se snažil léčit sám. Známý rodinný lékař mu předepisoval recepty a matka mu je posílala v dopisech. Nakonec ošetřoval i další „pétépáky“, kteří nechtěli chodit na ošetrovnu. O zdejších lékaři se vyjadřuje jako o „hrozném ničemovi“. Jiří Bílek ve své knize *Pomocné technické prapory – o jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci* uvádí, že většina lékařů se snažila v duchu Hippokratovy přísahy nemocné léčit podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, mnohdy i proti vůli velitelů.⁶⁸ Nutno ovšem podotknout, že velitelé se někdy (jako v případě pana Richtera) snažili „pétépákům“ zabránit v tom, aby lékaře navštívili. O lékařské péči hovoří ve svém článku také Mečislav Borák, který píše, že zdravotní péče byla na velmi nízké úrovni a často byla zajišťována pouze svépomocí v rámci praporu.⁶⁹ Poněkud lakonicky se o zdravotní péči vyjadřuje pan Pokorný: „Lékařská péče si ani nepamatuju, že by u té naší roty nějaká byla.“⁷⁰

Volný čas

Z vyprávění pana Karla je patrné, že příslušníci PTP dokázali k ulehčení své situace využít i pěvecké, hudební či další kulturní kroužky a akce, které se u všech PTP vytvářely „dobrovolně z rozkazu“. To samé poznamenává ve své knize *Pétépáci aneb Černí baroni úplně jinak* i Jiří Bílek. Podle něj představovaly tyto kroužky (zejména pěvecké, který byly

---

⁶⁶ BÍLEK, Jiří, *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, s. 111.

⁶⁷ Tamtéž, s. 113.

⁶⁸ Tamtéž, s. 115.

⁶⁹ BORÁK, s. 86.

⁷⁰ Srov. rozhovor s panem Pokorným výše.

nejoblíbenější) pro všechny „pétépáky“ vítanou a vyhledávanou možností úniku z účasti na jiných, mnohem nepříjemnějších akcích.⁷¹ Téměř totožně se vyjadřuje ve svém článku i František Cisarik.⁷² Také veselý tón ve vyprávění pana Karla a mnohé vtipné historky, kterými toto téma našeho rozhovoru okořenil, tomu napovídají. Nadřazení „pétépáků“ zkrátka považovali hudbu a zpěv za velmi účinný prostředek k převýchově, ve skutečnosti to pro „pétépáky“ byla příjemná úniková cesta od jiných povinností.

Dovolenka (opuštění ubytovacího prostoru)

Pan Pokorný říká, že mohl rodinu navštívit nanejvýš jednou za měsíc, když nebyly problémy. Pan Richter dostal dovolenku jen dvakrát po dobu celého působení u PTP, pan Karl dokonce pouze jednou. František Holec ve svém článku *Potlačování lidské důstojnosti u PTP* uvádí, že na dovolenku nebyl nárok.⁷³ Jiří Bílek sice připomíná, že dovolená v délce 10 dnů za rok byla jednou z náležitostí, na kterou měl nárok každý voják základní služby, zároveň ale podotýká, že řada velitelů u PTP její udělování považovala pouze za jakýsi druh odměny. Poddůstojníci a důstojníci tak de facto svévolně rozhodovali o tom, zda se vojáci za celou dobu své služby vůbec podívají domů a na jak dlouho.⁷⁴ Pan Královec žádal o dovolenku při těžkém onemocnění svého otce. Ta mu sice byla udělena, ale zároveň si ji musel napracovat. Tehdejší atmosféru u PTP výstižně dokresluje následná slova jeho velitele: „Na pohřeb budeš chtít dovolenku znova.“

Osobní věci

Rozdílně hovoří dva naši narátoři o osobních věcech, jako byly například deníky, knihy, skripta. Jaroslav Karl uvádí: „Kontrolováno nebylo vůbec nic. Opravdu vůbec nic. I kdyby tam měli atomovku, tak to nikdo nezkontroloval.“⁷⁵ Oproti tomu pan Královec vypověděl, že kontrolováno bylo vše a politruk mu několik knih zabavil a ukradl. O těchto prohlídkách osobních věcí se zmiňuje ve svém článku také František Holec, který hovoří o tom, že prohlídky se často dělaly v nepřítomnosti „pétépáků“ a rozházené knihy byly záměrně nechávány na zemi.⁷⁶

---

⁷¹ BÍLEK, Jiří, *Pétépáci aneb Černí baroni úplně jinak*, s. 37.

⁷² CISARIK, František, *Zvláštní rota 52. PTP sv. Dobrotivá*. In: Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze, Praha 2003, s. 37.

⁷³ HOLEC, František, *Potlačování lidské důstojnosti u PTP*, s. 65.

⁷⁴ BÍLEK, Jiří, *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, s. 122.

⁷⁵ Srov. rozhovor s panem Karlem výše.

⁷⁶ HOLEC, František, *Potlačování lidské důstojnosti u PTP*, s. 64.

Nedobré plány s „pétépáky“

Na nedobré plány komunistického režimu s příslušníky PTP poukazuje pan Richter, když hovoří o tom, jak jim jeden z velitelů vysvětloval, že až přijdou Američani, pro každého z „pétépáků“ je kulka připravená. Nejednalo se však vždy jen o výhrůžky alkoholem podroušených velitelů. Petr Vaníček hovoří ve své knize o materiálech získaných z moskevských archivů. Ty ukazovaly, že v plánech Stalina a Gottwalda měli být ti, kdo se během působení u PTP „nepolepší“, transportováni do sibiřských gulagů.⁷⁷ O tomto faktu hovoří i Stanislav Juza, který také dodává, že tyto materiály byly zveřejněny až po nástupu Gorbačova.⁷⁸

Ovlivnění dalšího života

Zajímavě o svém dalším osudu hovoří pan Pokorný, který se ke své následné práci v dolech zavázal podepsáním závazku během působení u PTP. Hovoří o tom, že si na hornické povolání natolik zvykl, že by u této profese zůstal natrvalo, protože to bylo finančně výhodné. Měl však problémy později, když nastupoval do zaměstnání v obchodě, kde mu předhazovali, že byl u PTP a je tedy nepřítelem režimu. Naštěstí ho nakonec vzali, protože ho zkrátka potřebovali. Pan Richter uvádí, že působení u PTP ovlivnilo jeho další život jedinečně pozitivně. Jako příklad uvádí absolvování zkoušky z předmětu marxismus-leninismus, kterou se mu podařilo vykonat hladce, protože vyučující byl obeznámen s tím, že pan Richter působil u PTP. Dodává, že ani později v zaměstnání to proti němu nikdy neuplatňovali. Oproti tomu pan Královec byl nucen vstoupit do úpadkového JZD, navíc jeho dětem nebylo umožněno studovat. Snad ze všeho nejzajímavější je případ pana Karla, který byl přímo z PTP převezen do vězení, kde byl dlouhá léta komunistickým režimem držen. To je již ovšem jiná kapitola.

---

⁷⁷ VANÍČEK, s. 47.

⁷⁸ JUZA, s. 46.

9. Závěr

Vznik a existence pomocných technických praporů jsou součástí historie československé armády, ve které byly jejich členové bezpochyby nejvíce diskriminovanou složkou. Zavedení PTP je jedním z typických projevů počátečního období budování totalitního systému, kdy se Komunistická strana Československa snažila izolovat, zastrašit, nebo přímo zlikvidovat své skutečné či potencionální politické odpůrce. Vznik pomocných technických praporů vytvářel hned několik možností, jak odstranit „politicky nespolehlivé“ osoby z civilního života, potrestat je, pokusit se je „převychovat“ a zároveň je využít jako levnou pracovní sílu v nejdůležitějších oblastech československého národního hospodářství.

Příslušníci PTP byli vskutku podivnou součástí armády. Setkávali se zde duchovní, studenti vyhození ze studií, jejich profesori, kulaci, živnostníci a jejich synové, ale i zloději, alkoholici, násilníci a další recidivisté. Vedle lopaty, krumpáče a sbíječky, které se staly jejich „služební zbraní“, je spojoval jakýsi cejch méněcennosti, který jim byl vypálen možná hlouběji, než si sami mysleli. S některými z nich šel totiž téměř celý život. Těch pár let vojenské služby se jim během dalšího života často připomínalo. Ať už při hledání zaměstnání nebo například tehdy, když jejich syn nebo dcera chtěli jít studovat. Říká se, že nejhorším pozůstatkem komunistické moci byly nemocné lidské duše. Není však lehké dobrat se pochopení důsledků zmíněného a svým způsobem ojedinělého druhu internace pro duši obětí. Pocit krivdy v mnohých zůstal, ale někteří již dnes umí brát svůj dřívější nelehký úděl s nadhledem. Osobně mohu pro ně udělat jediné, dát jim prostor říci pravdu. Jejich pravdu, neboť informace získané metodou orální historie mají subjektivní charakter, což ale neznamená nedostatek, ale spíše novou kvalitu v pojmání dějin, rozklad velkého kolektivního příběhu na jednotlivé, individuální příběhy.

Zveřejněním autentických životních příběhů bývalých „pétépáků“ jsem se chtěl alespoň částečně oprostít od pouhého faktografického popisu pomocných technických praporů a obohatit tuto faktografickou složku dějin o prožitou historii konkrétních osob. Cílem mé práce bylo zachytit existenci pomocných technických praporů tak, jak je vnímali a prožívali pamětníci. Tedy jedinci, kteří u PTP sloužili, byli jimi ovlivněni a kteří chtě nechtě tyto jednotky spoluvytvářeli. Záměrem moderní historické vědy, resp. moderního a aktuálního postmodernistického přístupu v historických vědách je ukázat člověka ve vztahu k okolnímu světu, jeho chování v situacích, které mu přinášel každodenní život a které on sám často nemohl jakýmkoli způsobem ovlivnit. Moje práce je převážně mikrohistorií, tedy v podstatě dějinami čtyř jedinců, jejich reflexí minulosti a obrazem jejich osobních dějin.

Jsem přesvědčen o tom, že tyto individuální příběhy v žádném uspořádání lidské společnosti neztratí svoji hodnotu a mohou se stát pramenem přístupným dalším badatelům (historikům). Tím spíše, že většina dobových dokumentů s touto tematikou byla skartována a následná odborná literatura vznikala pouze na přeživším torzu těchto písemných pramenů. Naslouchat vyprávění lidí, kteří byli pod záminkou vojenské služby izolováni v nelehkých podmínkách pracovních táborů a proti své vůli a nepřiměřeně dlouho nuceni k těžké práci spojené s pokusem o násilnou ideologickou převýchovu, je vskutku velice zajímavé a snad se stane také podnětným v tom, aby výzkum problematiky PTP pokračoval i v budoucnosti.

A jak to vlastně bylo s těmi Švandrlíkovými černými barony? Pan Královec říká, že hodně toho tam bylo nadneseného, ale něco na tom bylo. A ruku na srdce, v mnoha případech se alespoň částečně historky našich narátorů „Černým baronům“ skutečně podobají. Opravdu si však nemyslím, že by to bylo způsobené lehkým údělem, avšak naopak tím, že člověk se i v těžkých chvílích snaží zasmát a po letech vzpomíná raději na ty veselejší chvíle. Svědectví mužů, které je v této práci zachyceno, vypovídá o jejich morální síle, pramenící z přesvědčení, že pravda byla vždy na jejich straně. Jako vhodné zakončení této práce si dovoluji použít slova pana Richtera: „Dalo se to přestát a myslím, že to byla vlastně škola života.“

10. Seznam použité literatury:

BÍLEK, Jiří, *Pétépáci aneb Černí baroni úplně jinak. Vyprávění o jednom z bílých míst naší nedávné historie*, Plzeň 1996.

BÍLEK, Jiří, *Pomocné technické prapory 1950–1954. Vznik, vývoj, organizace a činnost*, Praha 1992.

BÍLEK, Jiří, *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, Praha 2002.

BÍLEK, Jiří, *Rozpaky nad „Oral History“*. In: *Historie a vojenství. Časopis Vojenského historického ústavu* 53, 2004, 4, s. 121–122.

BÍLEK, Jiří, *Vojáci druhé kategorie. Aneb neříkejme jim černí baroni*, Praha 2010.

BÍLEK, Jiří, *Vojáci i občané druhé kategorie: "pétépáci"*. *Na okraj jednoho výročí*. In: *Dějiny a současnost* 36, 2014, 4, s. 34–37.

BÍLEK, Jiří, *Vojáci s lopatou, krumpáčem a sbíječkou. K 60. výročí zrušení posledních pomocných technických praporů*. In: *Historie a vojenství* 63, 2014, 3, s. 17–27.

BÍLEK, Jiří, *Zneužití pomocných technických praporů proti odpíračům vojenské služby*. In: BLAŽEK, Petr (ed.), *A nepozdvihne meč. Odpírání vojenské služby v Československu 1948–1989*, Praha 2007, s. 55–57.

BORÁK, Mečislav, *Fenomén tzv. vojenských táborů nucené práce v Československu a jeho mezinárodní souvislosti*. In: *Slezský sborník. Acta Silesiaca. Čtvrtletník pro vědy o společnosti* 98, 2000, 1–2, s. 78–92.

CISARIK, František, *Zvláštní rota 52. PTP sv. Dobrotivá*. In: *Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze*, Praha 2003, s. 37–41.

FAJSTAUEROVÁ, Hana, *Pomocné technické prapory. Osudy odvedených z Jičína, Sobotecka, Novopacka a Hořicka*, Jičín 2007.

GRUBER, Jan, *Orální historie mezi aktivismem a akademismem*. In: *Dějiny – teorie – kritika* 10, 2013, 2, s. 275–280.

HEZKÝ, Jiří, *Almanach domažlických pétépáků*, Domažlice 2002.

HOLEC, František, *Potlačování lidské důstojnosti u PTP*. In: *Tábory nucené práce a další projevy perzekuce 1948–1954*, Opava 1991, s. 66–73.

HOLEC, František, *Pracovní úrazy u PTP*. In: *Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze*, Praha 2003, s. 12–15.

JUZA, Josef, *Svědectví o PTP okresu Rychnov nad Kněžnou*, Praha 1996.

KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel, *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Brno 2001.

KLANG, Miloš, *Ponižování lidské důstojnosti*. In: Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze, Praha 2003, s. 22–23.

MAREK, Vladimír, *Černým baronem doopravdy*. In: A Report. Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR, 2007, 25–26, s. 34–35.

MÜCKE, Pavel, *Deset krátkých zastavení nad možnostmi a mezemi (české) orální historie*. In: Dějiny – teorie – kritika 10, 2013, 2, s. 296–301.

MÜCKE, Pavel, *Mezi metodou a oborem. Orální historie a bádání o soudobých dějinách*. In: Illuminace. Časopis pro teorii, historii a estetiku filmu 20, 2008, 1, s. 204–207.

RICHTER, Oldřich, *Zdravotní služba a hygienické poměry u PTP z pohledu medika – pětépáka*. In: Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze, Praha 2003, s. 16–21.

VANDASOVÁ, Jana, *Místo zbrání lopaty*. In: A Report. Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR, 2009, 1, s. 16–17.

VANĚK, Miroslav, *Orální historie a výzkum nedávné minulosti*. In: Jihočeský sborník historický 73, 2004, s. 157–181.

VANĚK, Miroslav a kol., *Orální historie. Metodologické a technické postupy*, Olomouc 2003.

VANĚK, Miroslav, *Paralely a různoběžky. Česká orální historie v globální perspektivě*. In: Říká se. Sborník z odborné konference v Nečtinech 17. – 19. 3. 2011, Plzeň 2011, s. 6–13.

VANĚK, Miroslav, *Uplatnění metody orální historie*. In: Deset let soudobých dějin. Jednání sekce Soudobé dějiny na 8. sjezdu českých historiků, Praha 2001, s. 137–143.

VANIČEK, Petr, *Čepičkovi otroci v paměti národa*, Praha 2006.

VORÁČ, František, *Návrat byl nežádoucí. Příběhy pětépáků z Blanenska*, Brno 2012.

ŽÁČEK, Rudolf, *Pomocné technické prapory jako forma zneužití branného zákona k organizování masových politických represí*. In: Tábory nucené práce a další projevy perzekuce 1948–1954, 1991, s. 55–62.

11. Resümee

Die Angehörige der PTP = Pomocné technické prapory (auf Deutsch die „Hilfs- technischen Regimenter“) waren Leute, die mit ihren Lebenseinstellungen und mit ihrem Verhalten für das damalige kommunistische Regime unerwünscht wurden. Statt Militärpflichten wartete der Aufenthalt in Arbeitslagern auf sie, wo sowohl die erschöpfende physische Arbeit als auch die Entwertung des menschlichen Werts auf sie wartete. Ich beschäftige mich in dieser Arbeit mit Schicksalen der Mitglieder dieser Sektion der Tschechoslowakischen Volksarmee. Diese Sektion diente in den Jahren 1950 – 1954 zur Internation und zur Umerziehung der sog. politisch unzuverlässigen Personen. Sie unterlag dem damaligen Wehrgesetz. Die Arbeit charakterisiert PTP aus der Sicht der Zeitzeugen, wie schon der Titel andeutet.

Die Arbeit wird in neun Kapitel eingeteilt. Die ersten zwei theoretischen Kapitel bringen einen Leser in die Problematik der PTP und der oralen Historie. In den folgenden vier Kapiteln wird der Platz den ausgewählten Erzählern (Herr Oldřich Richter, Herr Jaroslav Karl, Herr Václav Pokorný und Herr Štěpán Královec) und ihren Lebensgeschichten belassen. Im letzten vergleichenden Kapitel habe ich versucht, die gewonnenen Aussagen unter einander, sowie mit historischen Erkenntnissen und Fakten (Sekundärliteratur) zu vergleichen.

Mit der Veröffentlichung der authentischen Lebensgeschichten der ehemaligen Angehörigen von PTP wollte ich mich von einer bloßen faktographischen Beschreibung befreien und diesen faktographischen Bestandteil der Geschichte mit einer erlebenden Historie der konkreten Personen bereichern. Die Arbeit setzt sich zum Ziel, die „Hilfs- technische Regimenter“ aus der Sicht der Zeitzeugen zu fassen. Es handelt sich also um die Einzelnen, die bei PTP dienten und von PTP beeinflusst wurden. Das Vorhaben der modernen historischen Wissenschaft ist es, den Menschen in einer Beziehung zum Umfeld und ihr Verhalten in bestimmten Situationen zu zeigen. Es werden damit alltägliche Lebenssituationen gemeint, die man oft sehr schwer beeinflussen konnte. Meine Arbeit ist vorwiegend eine mikrohistorische Arbeit, weil es sich hier eigentlich um die Geschichte der vier Personen, um ihre Vergangenheitsreflexion und um das Bild ihrer persönlichen Geschichte handelt.

Ich bin davon überzeugt, dass diese individuellen Geschichten ihren Wert nicht verlieren und eine Quelle für weitere Forscher werden können. Die Mehrheit der zeitnahen Quellen mit dieser Thematik wurde skartiert und eine nachfolgende Literatur ist nur dank den Zeitzeugen entstanden. Auch deswegen ist meine Arbeit von großer Bedeutung. Das Erzählen der Leuten zuhören, die unter dem Vorwand des Militärdienstes isoliert wurden und in

schwierigen Bedingungen der Arbeitslager leben mussten, ist sehr interessant. Genau dieses Erzählen, zusammen mit meiner Arbeit, kann der erste Anlass zum Weiterforschen in der Problematik der PTP sein.

12. Přílohy

Příloha č. 1 – První číslo zpravodaje Svazu PTP z roku 1990

ZPRAVODAJ SVAZU PTP

CERVEN 1990 - ČÍSLO 1

Raport o 2. sjezdu Svazu PTP

Sobota 17. února 1990 byla pro nás dnem radostného setkání 3520 plačících a asi 2000 neplačících účastníků tohoto sjezdu. Toto prepočteno na celkový stav počtu 5500 účastníků znamená průměrné vstupné ve výši 32.— Kčs na 1 účastníka.

Přípravný výbor Sjezdu PTP musel celou akci připravit v rekordně krátké době šesti týdnů za ztížených časových, finančních i shromazďovacích podmínek. Navíc v den konání sjezdu ještě dlouho do ránoch hodin ze 16. na 17. února 90 (z pátku na sobotu) se konal v prostorách Sjezdového paláce v Praze 7 „Myslivecký ples“ se všemi důsledky nepořádku. Den po nás (v neděli) byl opět sjezd KPV. Tedy důslova „organizace „pres“ (KPV = Konfederace politických vězňů).

A jak vždy býva — „PO VALCE JE KAŽDÝ GENERÁLEM, kdekde nezasvěcený kritizuje, aniž si overí celou radu řešených komplikací, které museli poradatelé zvládnout. Proto jsme s politováním konstatovali, že se našli i takoví jednotlivci a „podivní“ účastníci sjezdu, kteří svými provokacemi poznámkami zpochybňovali pozitivní vztah přípravného výboru k hospodářskému výsledku sjezdu. Tito lidé nám byli neznámi a připomínali strážce bývalých totalitních pořádků.

Závěrem výbor Svazu PTP podává všem příslušníkům PTP toto hlášení:

II. sjezd PTP splnil svoje poslání a stal se tak oficiální členskou základnou SVAZU PTP, řádně zaregistrovanou po mnoha argecech na MV ZP dne 10. 5. 1990 pod čj. VSP 1 — 195 90 — R.

Z hlavního referátu Ing. P. Marka na 2. sjezdu

K našemu druhému sjezdu

Zdroj: Archiv pana Richtera.

Ukončíme činnost Svazu v roce 2016?

Vstoupili jsme do roku 2016. Co nás čeká a co musíme skutečně rozhodnout v posledním čtvrtletí tohoto roku? Uskuteční se sjezdy zemských svazů, a to: Českého svazu PTP-VTNP dne 27. září 2016 a Moravskoslezského svazu VTNP-PTP 27. října 2016. Pražský sjezd se bude konat v předvečer Dne české státnosti a brněnský v předvečer Dne vzniku samostatného Československého státu.

Tyto IX. sjezdy mají rozhodnout o ukončení činnosti zemských svazů. Zvolení delegátů, delegování okresními kluby, případně územními organizacemi na Moravě budou rozhodovat o ukončení naší činnosti na základě závěrů zemských sjezdů na XI. sjezdu Svazu PTP-VTNP ČR, který se bude konat 16. listopadu 2016 v Praze v předvečer Dne boje za svobodu a demokracii. Je to logické a rozumné vzhledem k věku funkcionářů Svazu, většinou pětáosmdesátiletých a starších, navíc stíhaných různými neduhy. Mohou tito naši bratři dál zodpovědně vést a řídit naši pětáčkou organizaci, bránit zájmy členů? Asi již ne. Přesto se v našich řadách ozývají hlasy, že by činnost Svazu v omezené činnosti měla pokračovat dál. Ale najdete ty naše členy, kteří si tuto nesmírnou tíhu zodpovědnosti vezmou na svá bedra, kdy v našem věku nevíme dne ani hodiny, kdy nás Pán povolá na věčnost.

Vážení bratři, přátelé, já pevně věřím, že po rotách - praporech se budeme scházet dál jako dosud, a k tomu žádné vedení nepotřebujeme a zatím jsme je také nepotřebovali. Rovněž se budou dál setkávat členové klubů, pokud budou schopni se scházet. Potřebujete k tomu, aby Vás někdo řídil? Já myslím, že nikoliv. Ale je to na Vás a delegátech, které si zvolíte, a ti rozhodnou. Rozhodovat by měli však s rozumem nebo si myslíte, že tu pětáčka budou věčně? Uvědomme si, že pětáčkem je pouze ten, kdo v důsledku politické persekuce a pro své náboženské, třídní a politické přesvědčení byl nasazen v období 1948 a končil nejspíše v roce 1955 ve vojenských táborech nucených prací.

Dámy prominou, ty tam nebyly nasazené, ale celý život se o nás staraly a pečovaly a mnohé po smrti svých manželů nám v naší činnosti velmi účinně pomáhají. Patří jim za to náš upřímný dík a mnohde bez jejich pomoci by naše činnost již dávno skončila. Bohudík, pětáčkami nikdy nebyly, a proto prapor PTP dál nést nemohou.

Co však nastane, když delegáti jedenáctého sjezdu

nerozhodnou o ukončení činnosti v roce 2016, případně, že návrh na ukončení nezíská potřebnou 2/3 většinu přítomných delegátů, jak stanoví stanovy Svazu v článku 6. a 7., který určuje zásady o ukončení činnosti našeho Svazu? Nedovedu si představit, že za další tři roky v roce 2019 bychom byli ještě schopni svolat XII. sjezd. Vy snad ano, ale já nikoliv. Přesto se však i na tento případ musíme připravit. V rámci usnesení sjezdu by pak delegáti museli prohlásit tento XI. sjezd za poslední, schválit úpravu stávajících stanov, odpovídající vzniklé situaci. Museli by zvolit novou Ústřední radu a tu pověřit v průběhu určité doby ukončit činnost a provést konečnou likvidaci našeho Svazu. To však vyžaduje realizaci několika zásadních opatření. Zjistit, kdo ze současných funkcionářů by byl v tomto případě ochoten na sebe vzít tento úkol, neboť bez znalosti chodu organizace, podle mého názoru, žádný nový pracovník, zejména v našich letech, by nebyl schopen ukončit činnost a provést úkoly spojené s likvidací. Rovněž by bylo nutno zjistit, a to nejspíše do 20. května 2016, (Ústřední rada zasedá dne 26. května v Brně), které kluby a územní organizace by případně pokračovaly v činnosti. Pro tento případ bude nutno připravit úpravu stanov a předložit ji členům k posouzení ještě před sjezdy, nejlépe v zářijovém čísle Zpravodaje PTP. Tuto úpravu by musela projednat Ústřední rada na zasedání 25. srpna 2016 v Pardubicích. Jak vidíte, celý ten proces, pokud by XI. sjezd neukončil činnost Svazu, je velmi náročný a bez odpovědného vedení i neuskutečnitelný.

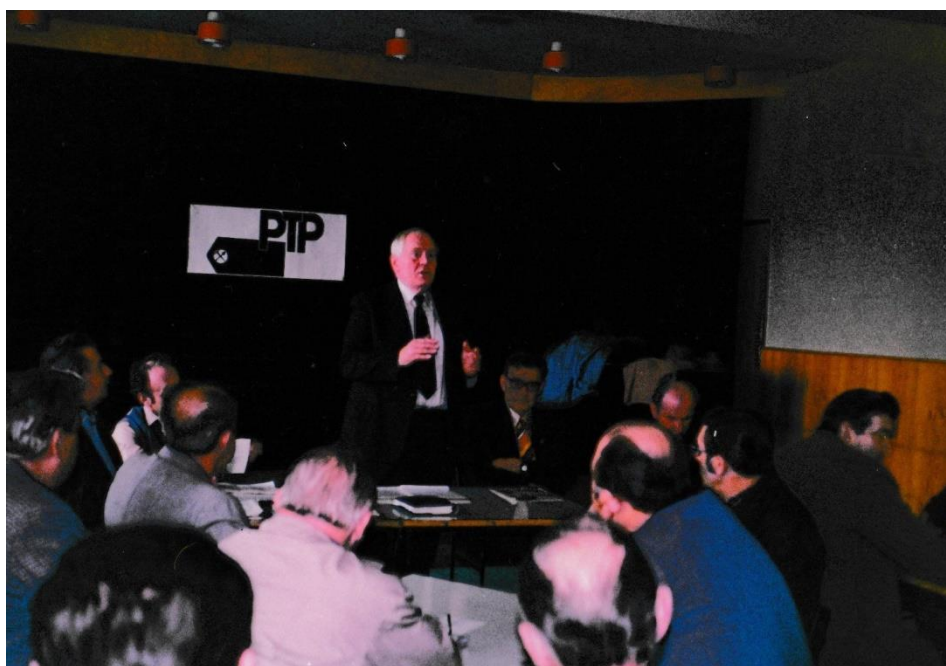
Sama likvidace Svazu v průběhu prvního pololetí 2017 bude pro současné vedení Svazu vzhledem k věku i zdravotnímu stavu velmi obtížná a nesmírně náročná. Neřešitelný nebo velmi obtížně řešitelný by byl problém, kdyby každý zemský svaz k ukončení činnosti zaujal jiné stanovisko. Proto je třeba, aby členové Svazu PTP-VTNP ČR již nyní všechny tyto skutečnosti vzali na vědomí a podle toho se na sjezdy připravovali a velmi pečlivě vybírali delegáty, kteří je budou na sjezdech zastupovat a za ně rozhodovat. Hlavně, aby nám náš Pán dal sílu a zdraví, abychom se sjezdu dožili a důstojně završili úsilí předcházejících 25 let i práci těch, které již Pán povolal na věčnost.

JUDr. Jan Decker

předseda Ústřední rady PTP-VTNP ČR

Příloha č. 3 – Pan Richter na zakládající schůzi OK PTP Klatovy

Zdroj: Archiv pana Richtera.

PAMĚTNÍ LIST

Všichni někdejší příslušníci
Pomocných technických praporů - vojenských táborů nucených prací
v letech 1948 až 1954, kteří se dožili času svobody, si připomínají

30. dubna 2004

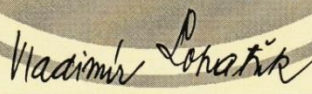
padesáté výročí dne, ve kterém skončil název těchto hanebných vojenských útvarů, zřízených rozhodnutím a vládou komunistických uzurpátorů pro „převýchovu“ politických odpůrců totalitního režimu, v propadlišti dějin. Tak zvaná Československá lidová armáda si už pod tlakem zejména mezinárodního společenství netroufala přiznat svou pravou tvář; do PTP - vojenských táborů nucených prací - povolávala „pracujícím lidu“ nebezpečné občany tzv. politické klasifikace „E“ odvodních ročníků i starší, jimž byla základní vojenská služba z různých důvodů prominuta již před rokem 1939 a v mnoha případech dokonce i ty, kteří bojovali na frontách světové války. Útvary PTP skončily a skončila i vojenská základní služba, která pro některé pětápáky trvala téměř čtyři roky.

Doživše se konce komunistické diktatury hlásí se pětápáci i v roce padesátého výročí konce útvarů PTP k ideálům, pro něž byli kdysi označeni spoluobčany, podlehnuvšími komunistickému vábení za méněcenné, k ideálům demokracie a svobody a jsou připraveni podle svých sil napomoci každému úsilí o prosazení demokracie bez přívlastků všude, kde to vyžaduje zájem poctivých občanů naší vlasti.

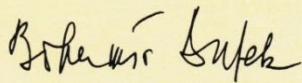
Ústřední rada Svazu PTP ČR věnuje k připomínce minulosti a závazku do budoucnosti tento

PAMĚTNÍ LIST

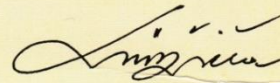
všem členům Svazu PTP ČR a jeho vzácným spolupracovníkům a přátelům.

Vladimír Lopatuk,
předseda Ústřední rady Svazu PTP ČR

JUDr. Bohumír Dufek,
1. místopředseda ÚR

Jiří Růžička,
místopředseda ÚR

Praha, 30. dubna 2004

1950 - 2000

Okresní klub Svazu PTP v Klatovech uděluje u příležitosti 50.výročí
zřízení Pomocných technických praporů tento

Pamětní list

bratru : VÁCLAVU POKORNÉMU

jako ocenění jeho statečného postoje
v době komunistické nesvobody.

Klatovy
listopad 2000

.....
jednatel

.....
předseda

Příloha č. 6 – Rozhodnutí o odškodnění pana Pokorného

Ministerstvo obrany České republiky
Vojenský úřad sociálního zabezpečení
Vršovická 1429/68, 101 00 Praha 10

Čj.: 205296

Pan
Václav Pokorný
Chanovice 71
34101 Horažďovice 1

ROZHODNUTÍ

Na základě Vaší žádosti ze dne 07.05.2002 Vám podle ustanovení § 2 nařízení vlády číslo 102/2002 Sb., o vyplacení jednorázové finanční náhrady ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem osobám zařazeným do vojenských táborů nucených prací, **přiznávám** v souladu s ustanovením § 1 odst. 1 a 2 nařízení vlády číslo 102/2002 Sb., jednorázovou finanční náhradu ve výši 15000,- Kč, slovy PATNÁCTISÍC Kč.

ODŮVODNĚNÍ

Podle potvrzení ze dne 05.06.2002 jste byl zařazen do vojenského tábora nucených prací v době od 01.12.1950 do 25.11.1952, tj. 24 započatých měsíců. Podle § 1 odst.1 a 2 citovaného nařízení vlády činí výše jednorázové finanční náhrady za každý i započatý měsíc částku 625,- Kč v případě, že doba zařazení do tohoto tábora trvala nejméně 12 měsíců.

Vzhledem k prokázané době strávené ve vojenském táboře nucených prací Vám podle ustanovení § 1 odst. 2 nařízení vlády číslo 102/2002 Sb., náleží jednorázová finanční náhrada v celkové výši 15000,- Kč.

POUČENÍ

Proti tomuto rozhodnutí lze podat podle ustanovení § 61 odst. 1 zákona číslo 71/1967 Sb., o správním řízení, ve znění pozdějších předpisů, do 15 dnů ode dne jeho doručení rozklad ke zdejšímu úřadu.

V Praze dne 18. června 2002

Ředitel
Ing. Miroslav VRŠOVSKÝ

Při korespondenci s VÚSZ uvádějte vždy rodné číslo
Tel. spojení – 02/20201550

Zdroj: Archiv pana Pokorného.

Příloha č. 7 – Z korespondence pana Královce se Svazem PTP

Svaz PTP - Česká republika
vojenské tábory nucených prací
Ústřední rada

Křížíkova 12 - Box 65
186 21 Praha 8

Pan
Stěpán Královec
Aretinova 180
Klatovy IV

Váš dopis

ze dne

Naše zn.
č.j.3/30/PTP/Lop/01

Praha, dne 26.2.2001

Ústřední rada Svazu PTP - VTNP potvrzuje, že člen Svazu PTP - VTNP pan Štěpán Královec č. čl. průkazu 301-DO/029, vykonal vojenskou základní službu v roce 1951 - 53 u 3 Pomocného technického praporu - Vojenského tábora nucených prací, jako politicky nespolehlivý voják, klasifikace " E ".

Od roku 1990 pracuje ve funkci předsedy Okresního klubu Svazu PTP - VTNP Domažlice, dále zastává funkci místopředsedy Oblastní rady Svazu PTP - VTNP Plzeň.

Svaz PTP - VTNP hodnotí bratra Štěpána Královce jako iniciativního, obětavého funkcionáře, který svojí činností přispívá k upevnování demokratických principů v naší společnosti.

SVAZ PTP - VTNP
vojenské tábory nucených prací
Ústřední rada
Křížíkova 12 - Box 65, 186 21 Praha 8

Vladimír Lopačuk
předseda Svazu PTP-VTNP ČR

Přílohy

Telefon
02/20 20 54 05

Platební spojení
ČSPO Praha 1, č. ú. 619854 - 018 / 0800

IČO
536377

Zdroj: Archiv pana Královce.

~~Průběh~~ příloha roku 1992 - 12.02.1992 projednáno ve výboru Ob. STP. DO

Radio Svobodná Evropa
München

Občasná organizace pomoci
Pomoceňdů technických praporů
Domazlice

Vážení redaktori ročníku "státnice Svobodná Evropa."

Jako příslušníci Pomoceňdů technických praporů (léta 1950-1954) obracíme se na vás s prosbou o pomoc.

Naše sdělovací prostředky nemají o naši problematiku zájem. Prosíme o vaše posouzení následujících skutečností:

Příslušníci Pomoceňdů technických praporů byli jedni z prvních obětí komunistického režimu padesátých let. Tato skutečnost však není vládou ani parlamentem ČR pojímána tak, jak by vzhledem ke své závažnosti zasluhovala. Naše požadavky na spravedlivou a přiměřenou rehabilitaci byly projednány pouze bez hlubšího prozkoumání. Na základě tohoto postupu byla jeholopacím v zájmu o míru a jednotu rehabilitaci: č. 87/91 Sb. přiznáno finanční odškodnění ve výši zájmu dvojnásobné doby odpracování v FT pro účely důchodového zabezpečení.

Toto odškodnění za léta přiznáno v Pomoceňdů technických praporech a následnou celoživotní diskriminací považujeme za zcela nedostatečné. V porovnání k jiným druhům odškodnění jest to naše nejmenším zarážející. Komunisté osmasidřetím byli v některých případech například voj. Obrada odškodnění v mnoha případech vyří. Tito lidé v mnoha případech obsadili v našem zřízení významné funkce. Pro nás jeholopacý je tato skutečnost dvojnásob smutná, jednak tím, že mezi těmito lidmi jsou i tací, kteří nám v padesátých letech ublížili, a také tím, že vzhledem k zastávaným funkcím mají možnost negativně ovlivňovat naši rehabilitaci. Ještě smutnější je skutečnost, že odškodnění byla v takové hrubé míře jako byla STB, která se ve většině případech přidělala na našem straně.

Šlo o jejich nepolitickému dovolení včetně odpracování vyplatit několik desítek miliónů korun. Navíc společnost pro ně měla na každém několika tisíc vymitajících pětáku peníze, na druhé straně však dostatek prostředků na vyplácní 3.800 km nových důchodů. K této skupině čirice příslušela bývalá namátková, estébáci, polituci i jiní příživníci. V letech existence PT 1950-1954 prošlo touto složkou zhruba 30 tisíc občanů, v důsledku čehož se jejich počet zmenšil na nyníjších necelých 16.000. Vyšší finančního zabezpečení pětáky se pohybuje kolem 50-70 Kč měsíčně. Tato částka vzhledem k nízké nezohledňuje utrpení a následnou diskriminaci pětáky a jejich rodin je celou dobu trvání totality.

Je proto třeba vládním činitelům, parlamentu i celé společnosti připomenout podmínky pro umístění občanů do komunistických technických prací, průběh služby, perspektivu civilním životě pětáky i jejich rodiných příslušníků. Pomocně technické práce byly vytvářeny pro občany kteří byli komunistickému režimu nepohodlní svým partyjám, původem, přesvědčením a kteří tento režim nemohli na základě platných zákonů izobovat ve věznicích.

Věk těchto tak zvaných vojáček zbraní se pohyboval od 17 do 60 let, do evidenčních karet jim byla zaprána politická klasifikace „E“ což znamená politicky nepřehledný, režim nepřehledný. Na náctáček a dvacetáček kde tyto vojáčky pracovali byli jasně za bezprávné a podle toho s nimi bylo nakládáno.

Do domů vyjíždějící práci na pracovišti byli nuceni pracovat různá pravidla evičem a pochůdky, takže nepřehledně uvažování pracovní doba, ale 12 i více hodin. Konec byli nuceni k práci předem i k pravidelnému směřování. Tato pracovní satizace se projevovala celými, mnohdy i s mídelními úrazy a různými nomen s pravidly mnohdy pro celý další život. Svou práci vytvářeli pro společnost nemalo trdných přičem. Ze své strany museli pravidelně čast odvádět na ubytování, stravu, úpravy a různé další črky a dary.

Ze všeho nejhůřší však byla psychologická stránka v ojřny pětáček
nevěděl kdy mu tato služba skončí, byl na vojně na
neurčito / převážná část vojáků PTP si uvolnila 30 i více měsíců
přičemž téměř do posledního dne nevěděli jest-li přijde do
civila, či se s ním stane.

Po odchodu do civila, musel pětáček přijmout práci podřadnou
většinou na stávkách, nebo v zemědělství. Tato odvětví byla
nejhůřší práce, takže to byla další diskriminace.

Když si pětáček založil rodinu, postihla diskriminace i
jeho rodinné příslušníky. Proto se ptáme, jak se máme
jako pětáček vyrovnat s tím, že lidé kteří nám po celou
dobu totalitů ubližovali i s tím, v demokracii v klidu a
pokud užívají vyroků důchodu a nám je ujitáno přinejmenší
v důchodu. Je pětáčekův počet životem nebyla prohračkou dokazuje
že nas téměř povinnost vy měla před doplacením důchodového věku.
Pokud se týče značného rozdílu mezi důchodem totalitních kádru a
pětáčeků uvážte; cožpak pětáček mohl za to, že v důsledku
své politické nepřehlednosti nemohl vystupovat, zastávat dobře
plácené funkce, nebo se uplatnit v dobře placených povoláních.
Je spravedlivé to, že totalitní kádru má měsíční důchod
3.000 korun a pětáček o 1.500 korun méně.

Vážení paní redaktori; zvažte, jest-li by se nemohl ve vaší
rozhlasové stanici připravit pořad o Pomocných technických
praporech, třeba i na pokračování. Materiál jistě najít vyhledat
mám rádi poskytneme, včetně autentických rozhovorů.

A 16.000 pětáčeků vám bude vděčno. Děkuji

Stěpan Králavec, předseda Okružního svazu PTP Domažlice
Váše rozhodnutí; začnete prosba na adresu

Stěpan Králavec

Nový Kramolín č. 38

345 35 p. Postávkou

okres Domažlice